

Veliki bijeli zec

Likovi

JELA
JURICA
OTAC
MAJKA
SIRKA
BLAŽ
MLAĆO
PROFESOR
JAGODA
PROLAZNIK
JEDAN ALBINO ZEC
i
OSTATAK ZVJERINJAKA

Prvi dio – prvi dan, događa se na dan mimohoda na Jarunu, 30. svibnja 1995., od ranog jutra do poslijepodneva.

Drugi dio – posljednji dan, događa se pet godina poslije, od jutra do mraka.

Uputa autora

Ovaj tekst napisan je s namjerom da bude obiteljska drama, u prepoznatljivom vremenskom i prostornom okolišu. Tekst je zadan i autor ultimativno zabranjuje bilo kakva simbolička, konceptualna ili tendenciozna odstupanja od predloška. Razlozi tih zahtjeva su, sukladno prethodnim iskustvima, istodobno i umjetničke i etičko-pravne naravi.

Zbog toga, moraju se poštivati sljedeći uvjeti:

Odabrani glumci moraju biti talentirani i vrlo snalažljivi, da bi se nosili sa svim umjetničkim izazovima koje ovaj tekst sa sobom nosi. Od njih se zahtijeva vrhunska profesionalnost i potpuno sređeno i logički strukturirano mišljenje. Tek u krajnjoj nuždi, a u nedostatku točnijih rješenja, mogu pribjeći lakonskoj interpretaciji, lukavosti i šarlatanstvu.

Od redatelja predstave zahtijeva se osobit napor. Sve scenske aktivnosti moraju izgledati tako da malo podsjećaju na pravo kazalište. U svemu tome redatelj nikako ne smije pretjerati.

Nadalje, scenografija ove predstave mora biti glomazna i vrlo raznovrsna. Ona nikako ne smije biti, da se tako izrazimo, pustinjski čista, nego prašumski gusta. Kao u miješanju koje se ponekad događa u svijesti duševno oboljeloga, dopušteno je da slika ulazi u sliku.

Glazba i kostimi unutar ove predstave moraju biti jednostavno prekrasni.

Zbog lakšeg ispisa i shvaćanja ovog teksta, neki dijelovi istaknuti su kurzivom. Tako istaknuti govori i radnje nemaju utjecaja na ponašanje ostalih protagonista. Tu su, ali kao da ih nema – fizički – no njihov je duh više nego bolno vidljiv. S obzirom da u većem broju takvih

prizora sudjeluju životinje, autor, shodno elementarnom poštenju, zahtijeva da ih i glume životinje. Njima se te uloge imaju ponuditi, a ako one ne prihvate ponudu u razumnom roku, smatrat će se da su nezainteresirane. Glumci-ljudi tada su slobodni preuzeti ih.

Autor od kazališta / producentske kuće zahtijeva da osiguraju prihvatljivo loše uvjete i vrlo skromne honorare za sebe, protagoniste, umjetničke suradnike i osoblje, te prikladno neudobne stolice za publiku. Dvorana, ako se predstava održava zimi, ne smije biti zagrijana. Ako se pak održava ljeti i u zatvorenom prostoru, poželjno je uključiti postojeće grijanje. U oba slučaja, od publike se očekuje slična reakcija: umjerena i razumna nelagoda.

Što se pak kritike tiče, akteri ove predstave, po mišljenju autora, trebali bi smatrati prihvatljivim ocjene koje idu od ruganja i otvorenih uvreda do ignoriranja. U slučaju mlakog kuđenja ili mlake pohvale, autor ravnatelju / producentu sugerira trenutačno skidanje predstave s programa. U slučaju pak panegiričnih pohvala, autor smjesta zabranjuje svako daljnje izvođenje komada.

Na kraju, karta za umjetničku priredbu napravljenu po ovom tekstu mora biti razumno visoka za sve posjetitelje, osim onih kojima se po uobičajenom protokolu rezerviraju mjesta u prvim redovima te za osobe koje su spremne umjesto karte na ulazu pokazati neki vrlo težak predmet, koji će slikovito predočiti njihovu žudnju da prisustvuju kazališnom činu, npr. željeznu armaturu ili klesani blok, ne lakši od stotinu kilograma. To se napominje zato što kazalište nikad ne treba zatvoriti vrata svojim pravim poklonicima, makar oni bili i, razumski gledano, slabije platežno sposobni.

Unutar svakog od spomenutih navoda autor zadržava ekskluzivno pravo definiranja pojma "razumno".

Uvodnu pjesmu pjeva osoba bez sluha, slaboga glasa, griješeći na mjestima gdje je, naizgled, nemoguće pogriješiti. To je muški glas, na primjer JURIČIN ili OČEV, iz vremena kad su pjevaču već propale glasne žice od bolesti, alkohola, nikotina i pjevanja svih ostalih zabavnih pjesama. Posljednji stih trebao bi otkriti da je pjesma zapravo ljubavna. Ako se to i ne shvati, nema štete. Glas ne prati nikakva glazba i pjesma nema melodiju. To zapravo i nije pjesma, nego obično prenemaganje.

UVODNA PJESMA

Ne volim rano ujutro otvarati vrata, pa makar ni ne spavao.
Rano ujutro dolazi policija da me privodi,
dolazi vojska pa me još pospana u svoje ratove vodi,
dolaze pljesnivi inkasatori da isključe struju,
dolaze govornjive babe da za Crkvu prikupljaju milodare
i za uzvrat nude molitve za spas moje proklete duše.
Poštari dolaze s brzjavama
i donose mučne novosti koje ne želim doznati.
Ne volim rano ujutro otvarati vrata,
ali ih ipak otvaram,
jer možda ispred stoji i mrzne neki moj prijatelj,
izgubljen,
pijan,
popišan,
očajan,
sluđen,
i bijesan pas kao što sam i ja.
Bijesni psi, bijesni psi.

(refren)

Ili vani stojiš ti,
ili vani stojiš ti,
ili vani stojiš ti...

Refren bi valjalo ponoviti pedeset do sto puta, da publika shvati o kakvoj je govornariji riječ i odmah ode. Ako ne ode, pušta se državna himna. Ako ni onda ne ode, pušta se jugoslavenska himna. Ako ni onda ne ode, to znači da su prisutni čvrsto naumili sranje gledati do kraja. Nadalje, onima koji ne odu na vrijeme, a žele zbrisati poslije, osoblje kazališta dužno je, iz inata, zapriječiti sve izlaze.

I. DIO

PRVI DAN

1.

JELA, sedamnaestogodišnja djevojka lijepe vanjštine, nalazi se u gustišu zapuštenog vrta svoje kuće, koji je tako gust i tih da podsjeća na predpovijesnu prašumu legendarne Lemurije. Sama je u tom zelenom metežu, ali snalazi se, razgledava oko sebe sa znatiželjom, divi se, mašta. Pod rukom drži teku u koju zapisuje sve što joj padne na pamet.

JELA (zaneseno): Sanjala sam da smo hodali kroz prastaru šumu, koračali po mahovini, između preslica i divovskih paprati, u usporedbi s kojima smo bili tako mali da smo se mogli odmarati sjedeći na dugim listovima. Sanjala sam kako smo hodali uz potoke što su nečujno tekli, po crvotočinama, po svijetu kakav je bio nekoć, prije vremena. Meke plavkaste mahovine upijale su zvukove naših koraka; nije bilo krikova životinja na zemlji ni ptičjeg cvrkuta u zraku, ništa osim vjetra koji svira na dugim listovima paprati. Putem su nas pratile duge tople kiše i one su se izmjenjivale s bistrim, sunčanim danima, i hodali smo tako mjesecima kroz krajolik koji se polako i neprimjetno mijenjao, jer svuda oko nas bijahu samo šume, šume i šume. Nigdje ne sretosmo živo biće – tek jednom jednu malu životinju izbuljenih očiju i živih boja, sjajnu i tvrdu kao da je presvučena plastikom ili prebojana lakom, ali i ona je učas nestala u praiskonskom gustišu. Svijet još nije bio napučen. Ja i on sami. Kako je to bilo divno... Lutali smo dok se nismo posve izgubili. Slijedili smo krajolik koji se stalno mijenjao. Nepoznat. Ali bezopasan, prijateljski. I onda nas taj krajolik konačno dovede do platforme pred visokom planinom, u čijoj blizini osjetismo da se čitava zemlja trese. Od te strahotne tutnjave zastao nam je dah, ali ni tada se nismo uplašili – samo nas je smelo – jer u to vrijeme i strah bijaše sasvim nepoznat. Stajali smo pod vulkanom primivši se za ruke i samo gledali kako teče užarena lava i divili se.

JELA zapisuje bilješku u svoju bilježnicu.

JELA: Danas je trideseti. Dan mimohoda, na koji ću morati ići. Noćas sam sanjala san u kojemu se sve izgleda prelomilo. Sanjala sam da hodamo kroz prastaru šumu. Bili smo sami, ja i on, i neka mala, čudna životinja. Bojim se da ću danas izgubiti nevinost.

S leđa joj prilazi JURICA, desetak godina stariji, u kojeg je Jela zaljubljena. Krupan, žičarski tip, ne bez šarma. Pokvaren u duši. Ona, usplahirivši se, brzo sklapa svoju bilježnicu. JELA i JURICA: jutro u vrtu.

JELA: Prestrašio si me.

JURICA: Došao sam u tvoj vrt, kako smo se i dogovorili.

JELA ga povlači nekoliko koraka u stranu.

JELA: Dođi ovamo. Ne želim da nas gledaju odozgo s balkona.

JURICA: Još uvijek ne želiš da nas vide zajedno?

Stoje jedno ispred drugoga i zavode se pogledima.

JURICA: Što ti je?

JELA: Ne znam. Još uvijek mi je sve ovo novo.

JURICA: Bojiš se?

JELA: Ne. (*Razmišlja.*) Više sam neodlučna.

JURICA: Morat ćeš se odlučiti, jednom.

JELA: Jednom ću se valjda i odlučiti.

JURICA (*pruža ruku*): Što to zapisuješ?

JELA: Ne diraj!

Skriva teku iza leđa.

JURICA: Tako si seksi s tom tekicom ispod ruke. Volio bih da nosiš i naočale.

Zaljubljeno se gledaju.

JELA: Otići ću.

JURICA: O, nećeš, nećeš.

JELA: Kako znaš?

JURICA (*skromno*): Naslućujem. Nadam se.

JURICA (*grubo*): Mala, pogledaj me.

Odustani od ovoga.

Zaboravi na stid i ne odupiri mi se.

Predaj mi se.

Lukavo se pogledavaju. JELA je sigurna u sebe, drži se superiorno, ali ni JURICA ne zaostaje u pomalo oholom stavu. Dugo je fiksira, a onda je nježno primi za obraze palcem i srednjim prstom, kažiprstom blago rastvori usnice i stavi joj vršak prsta u usta. JELA se baš i ne opire, sklapa oči. Stoje tako nekoliko napetih trenutaka, JELA mu siše vrh prsta, sanjari, onda otvori oči i izmakne mu.

JELA: Dosta. Ostavi me. Zašto si mi to učinio?

JURICA: Ako ti je smetalo, zašto si to dopustila?

JELA (*tih*): Nije mi smetalo.

Šute. Oboje su pomalo zbunjeni.

JURICA: Idemo nekud?

JELA: Ne mogu.

JURICA: Zašto?

JELA: Danas je vojni mimohod.

JURICA (*zbuni se*): Dolje na jezeru? Vidiš, vidiš... (*Zgroženo.*) Ne ideš valjda to gledati?

JELA (*sliježe ramenima*): Idem. Morat ću.

JURICA: Zašto?

JELA: Zbog starog.

JURICA: Tvog starog?

JELA: Da. On nastupa.

JURICA se nasmije. JELA se malo uvrijedi.

JELA: Što je tu smiješno? On je vojnik. Satnik po činu. Danas sudjeluje u tom mimohodu i želi da ga idemo gledati. (*Snuždi se.*) Što ja tu mogu.

JURICA (*sliježe ramenima*): Meni to ništa ne znači.

JELA: Ni meni. Ali ne želim ga uvrijediti, jer njemu to puno znači.

JURICA: Bio je u ratu?

JELA: Da. Zato mu to i je toliko važno.

JURICA se zamisli.

JURICA: Ja nikad ne bih išao u rat. Ni u vojsku. Kad sam prvi put bio na regrutaciji, još kao klinac, petnaest-šesnaest godina, srušio sam im se u nesvijest, ali mi nisu vjerovali. Morao sam napraviti eksces. Urlao sam, počeo doktoru trgati nalaze sa stola, rukom sam razbio staklo. Nekoliko mjeseci poslije zvali su me opet. Bio sam još gori. Napio sam se i napušio prije toga, a kosu i odjeću namočio benzinom. Prijetio sam da ću se zapaliti. Još sam donio sa sobom bocu rakije koju sam pred njima ispio. Pobljuvao sam se. Rekli su mi da se ponašam kao idiot i poslali me psihijatru. Stalno su mi pisali odgode, jer sam – kao – neuravnotežen. Kad je počeo rat i kad su me htjeli regrutirati za našu vojsku – (*podrugljivo*) tada su to već nazivali novačenje – došao sam sav blatnjav, a pred samim ulazom popio sam čašu ricinusa. Jedno deci. Sav sam se zasro. Više me nisu slali psihijatru, odmah su me zatvorili. Nakon desetak dana pustili su me i sudac mi je naplatio kaznu. Ogromnu. Srećom, spasila me hiperinflacija. Ipak sam morao opet ići. Znao sam da će sad biti strašno nabrušeni, ali i ja sam se, bogme, nabrusio. Jedan prijatelj udario me je palicom – iz usluge – ali prejako, pa mi je slomio prvo rebro. Budala. (*Pokazuje.*) Ovdje. Još sam, za svaki slu-

čaj, porezao ruku nožem – (pokazuje) vidiš, ovdje – tako da su me morali šivati. (Zadovoljno se smješka.) Stvarno sam došao pred njih uništen... Onda su me trajno oslobodili. Iako su pretpostavili da mi nije ništa, zaključili su da ako je netko stvarno toliko uporan, sigurno mora biti do određene granice bolestan ili lud. Rekli su mi: "Daleko ti kuća, majmune", i trajno me oslobodili. (Smireno i ozbiljno.) A zdrav sam kao dren, kunem ti se.

JELA, koja je zadivljeno slušala njegovu ispovijest, odjednom se uozbilji.

JELA: Možda ipak nisi.

JURICA: Možda i nisam, ali to mi sigurno neće reći regrutna komisija. (Odmahuje rukom, prezrivo.) Eto, to je što ti ja mislim o vojsci i ratovanju.

Šute.

JURICA: O čemu razmišljaš?

JELA (nesigurno): Ne znam.

JURICA: Volim te.

JELA: Ne mogu više živjeti bez tebe.

Ne mogu disati.

JELA (oholo): Svejedno mi je.

JURICA: Onda? Hoću li te danas vidjeti? (Čeka.) Jelo, molim te. Ne mogu se skrivati u tvom vrtu.

JELA: Pričekaj dok stari ne ode. Brzo će. Prijepodne imaju još jednu probu za mimohod. Onda ću sići. Pričekaj me u kaficu, dolje u ulici.

JURICA: Gdje da dođem?

JELA: Tamo, u gostionicu. Zove se Duga devetka.

JURICA: Dogovoreno.

Poljube se. JURICA nestaje u gustišu. JELA malo pričekava, a onda, sva snovita i raznježena, šalje za njim poljubac rukom. Potom uzima bilježnicu i gleda ono što je prethodno zapisala.

JELA (tihu šapće): Zrav sam kao dren, rekao je, kunem ti se. A ja bih se zaklela da ga volim. Izgleda, to će se uskoro dogoditi. Možda već danas.

JELA se povjerava svojoj tekici i sve zapisuje.

Doleti bijeli labud i smjesti se kraj njezinih nogu.

2.

Satnik Lukša, JELIN OTAC, stoji u svojoj sobi koja je prepuna lovačkih trofeja. To je vrlo krupan čovjek, u vojničkoj uniformi. Odljeva se, češlja i usput uvježbava govor pred ogledalom. Soba je prekrcana; tu ima svega,

fotografija iz lovova uokvirenih na zidovima, plaketa, prepariranih ptica, glava raznih životinja, rogovlja. Prekrižene puške na zidu, prepariran vuk sa strane, medvjeda koža na podu. Obrača se konzerviranim ostacima životinja.

OTAC: Moram se pripremiti za govor pred mnoštvom.

Slušajte me, vama se obraćam.

Vi ste životinje, ja sam čovjek.

Vi ste mrtvi, ja sam živ.

Ali ja vodim ovaj posao, jer sam ja čovjek.

No, to nema veze.

Svi mi živimo u prirodnoj zajednici s drugim bićima.

S onima koja su bila,

s onima koja jesu,

i s onima koja će to tek biti.

OTAC pred svojim trofejima isprobava pozu, ugođuje glas i deklamira.

OTAC (glasno): Hvala vam svima što ste došli da budemo zajedno! Došli ste da nam večeras konačno bude lijepo, zajedno! Služili smo i zaslužili smo! Već godinama živimo zajedno, borimo se, sanjamo, zajedno! Došli smo svi, jednog dana, da se zajedno borimo i pobijedimo. Da idemo ravno naprijed, budemo ranjavani, umiremo. Prijatelji! Sada dodite da jedemo i pijemo zajedno, da se veselimo i još zapjevamo kao onda dok smo marširali. Proslavimo ovaj veliki današnji dan, zaslužili smo, jer smo i previše toga prošli, i sad je vrijeme...

Ulazi MAJKA, noseći njegove uglancane čizme u rukama. To je sitna žena, nježna i mirna izraza i izgleda. Kad ona uđe, on se zbuni i zamukne.

MAJKA: Ne da mi se.

MAJKA: A što ti govoriš, tu, sam sa sobom? Evo, donijela sam ti čizme. Uredila sam ih, ne mogu biti ljepše.

OTAC: Ma ništa. To ja samo malo razmišljam što ću večeras reći pred ljudima. (Uzima čizme.) Odlično. Hvala ti. Ljubav si.

Sjeda i navlači čizme.

OTAC: Danas će, bogme, biti dugačak dan. Treba izdržati do večeri. Nigdje se ne smije pogriješiti. Sve treba biti anjč-a, erste klase, cakum-pakum. A navečer – proslava. Neka se ljudi, nakon svega, malo razvesele.

MAJKA (mršti se): Ma što ti pričaš?! Pa zar nisi rekao da ćete doći ovdje poslije mimohoda? Pa za koga sam ja pripremila onoliku hranu...

OTAC: Ma doći ćemo, srce moje. To će biti poslije podne, i to je samo za nas prijatelje, za uže društvo. A navečer idemo na zajedničku proslavu. To je za našu jedinicu. Zakupili smo čitav lokal.

MAJKA: Ah, tako. Već sam mislila da ste se predomislili pa da će mi sve ono propasti...

OTAC: Ništa se ti ne boj, draga moja. Kad sve završi, prvo ćemo valjda među svoje, u svoju obitelj. Prvo dolazimo ovdje. Nego reci mi, što si sve isplanirala?

MAJKA: Prvo će malo zameziti, uz aperitiv. (*Smješka se, koketno.*) Imamo i jelensku kobasu, to mi je tvoj Mikan pribavio.

OTAC: Ho-ho! Od Mikana, ha? Nema joj bolje. (*Ozareno.*) Ma dođi, radosti moja, da te poljubim.

MAJKA: *Tvoj me Mikan, svinja jedna, za guzicu uhvatio.*

Ustaje, odlaže lijevu čizmu i grli je. Majka mu se ovlaš opire.

MAJKA: *Ovim će me čizmama gaziti. Jedva čekam.*

MAJKA: Onda sam zamislila govedsku juhu, kuhano meso, da se malo pojede s umakom. Onda pečenje. Pa tko šta hoće. Mislila sam zatim janjca, čekam još da mi ga ispeku u Dugoj devetki, to ne smije biti hladno. Mora biti u zadnji čas. Tko neće janjetine, ima sretine. Tko neće sretine, ima pečene svinjetine. Tko neće svinjetine – (*lakonski*) ima što god hoće. I što god im srce želi, i još sve što uz to ide.

OTAC: Jesi li njoke i rezance sama radila?

MAJKA: Jesam. Kolače sam sve već ispekla. Ako treba i Jela će mi pomoći.

OTAC: A gdje je Jela jutros?

MAJKA: Izašla je nekud. Rekla je da će se brzo vratiti pa sam joj dala da mi još donese neke stvari iz dućana.

OTAC: Eh, zlatna je naša Jela, ništa joj nije teško. Božje stvorenje. (*Tobože strogo.*) Samo da mi slučajno niste na mimohod zakasnile...

MAJKA: Stići ćemo, ne brini. I susjedu Sirku zvala sam da nam malo pomogne.

OTAC se zamisli pa se dobroćudno nasmije.

OTAC: Eh, Sirka, vrag je odnio... Znaš, ipak mi je drago što si i nju zvala. Luda žena. (*Cereka se.*) Samo pripazi što radi, da ne bi bilo, kao onda, s njenim mužem...

MAJKA (*također se cereka*): Hajde, ne luduj. Dobra je Sirka. (*Zamisli se.*) Nego... Ja mislim da naša Jela ima... nekog.

OTAC: Koga?

MAJKA: Nekog... mislim. Onako, dečka.

Šute i gledaju se.

OTAC (*pomirljivo*): Sedamnaest godina. Što si drugo i mogla očekivati. To ti je to. Ide vrijeme. Samo neka je solidan momak.

MAJKA: Ne znam. Kad ovo prođe, moram s njom sjesti i o nekim stvarima ozbiljno popričati.

OTAC: Nemoj biti stroga. Dobra je naša cura, sigurno je i dobrog dečka našla. (*Popravlja se, gleda se u ogledalo.*) Nego, radije ti meni reci kako ti se činim.

MAJKA (*odmjerava ga*): Ko bog. Zemlja bi pod tobom uzdrhtala. (*Poljubi ga u obraz.*) Moj bojovnik.

OTAC: Žao mi je što si se toliko namučila i što si sve morala kuhati sama. Da sam ti barem mogao pomoći.

MAJKA. Ništa meni nije teško.

MAJKA: *Ubila sam se od posla.*

Najradije bih sve ostavila i nekud pobjegla.

Ulazi JELA. Nosi u rukama vrećicu s namirnicama.

JELA naglo ispusti vrećice iz ruku i ostane stajati ukočena, jer je na zidu ugledala glavu jednoroga.

JELA: *Znala sam.*

Danas će se to dogoditi.

Jednorog postišeno spusti glavu.

OTAC: A gdje si mi ti jutros nestala?! (*Grli je.*) Jelo, moja Jeleno!

JELA (*majci*): Evo. Donijela sam ti sve što si mi rekla.

MAJKA (*preuzima vrećice, strogo*): Jelo... Što si ti jutros u vrtu radila? Vidjela sam te s balkona.

JELA: Izašla sam malo. Jutro je lijepo.

OTAC (*za sebe, zabrinuto*): Samo da poslije ne padne kiša...

MAJKA: A meni se učinilo da je još netko s tobom bio u vrtu.

JELA se zbuni. Pogledava OCA, pa MAJKU.

JELA: O čemu ti to pričaš?

OTAC: Daj ostavi dijete na miru. (*Jeli.*) Dodi ovamo i zagrlji svog taticu.

OTAC grli kćer.

MAJKA: Jesi li obukao čiste gaće i čarape?

OTAC: Hvala Bogu da jesam.

MAJKA: *Je, vraga.*

Izvana se začuje zvuk automobilske trube.

OTAC: Evo ih! Stigli su!

MAJKA: Tko?!

OTAC: Blaž i Mlačo. Idem. Ne smijemo zakasniti. Imamo još jednu probu prije nego što priredba počne.

MAJKA (uzbuđeno): Pa nisi ništa doručkovao! Hoćeš da ti napravim jedan sendvič, na brzinu?! Pojedi ga usput.

OTAC: Bez panike. Neću ništa, žurim. Brusim se za kasnije!

Ljubi ženu i kćer, uzima kapu i izlazi. MAJKA i kćer ostaju same.

MAJKA: Ode. Sad samo molimo Boga da sve dobro prođe.

JELA: Sve će biti u redu.

MAJKA otpuhujući sjeda.

MAJKA: Hvala Bogu, sve je skoro gotovo. Sad će doći Sirka pa ćemo nas dvije dovršiti ostalo. Kad ljudi dođu, pomoći ćeš mi malo oko stola.

JELA: Nema problema.

MAJKA se zabulji u kćer, kao da joj misli lutaju.

JELA: Što ti je?

MAJKA: Ništa... Nego, reci ti meni, sada kad smo ostale same, s kim se ti to vidiš?

JELA: Mama...

MAJKA: Nemoj ti meni mama. Znaš da se brinem. Gledam te, sva si se nekako promijenila. Sva si mi procvjetala, ružice moja. Govori, tko je taj?

JELA: Ne gnjavi.

MAJKA: Ja te možda gnjavim, ali vjeruj mi, ja sigurno bolje od tebe znam što je za ženu. Prestani, molim te, prije nego što se nešto dogodi. Promijenit će se, čim postigne što želi. Svi su muškarci isti. Ne daj mu da ostvari svoj cilj.

MAJKA: Brinem se. I tvoj tata se brine, samo to ne želi pokazati.

JELA (plane): Što?!

MAJKA (oklijeva, pa onda konačno izusti): Onda, jesi li spavala s tim... momkom?

JELA: Što?!

MAJKA: Znaš što.

JELA (prevrće očima): Mama, to je samo moja stvar.

Šute. MAJKA, vidjevši da je pretjerala, malo popušta.

MAJKA: Htjela bih imati Isusa Krista za ljubavnika.

MAJKA: Dobro. Ne ljuti se.

JELA (ljutito): Ne ljutim se.

MAJKA: Znam da se ljutiš i toga mi je dosta. Ovo su teška vremena. Treba se uozbiljiti. Trebala bi ponekad otići u crkvu i poslušati riječ Božju. *(Uzdrhtalim glasom.)* Najvažnija stvar od svega u životu jest obitelj.

Gledaju se s netrpeljivošću. JELA gubi strpljenje.

JELA (hladno): Hvala na savjetu, ali sad stvarno prestani. Što znači – čisto?! Ako nekog i volim, to ne znači da sam kurva. Pitaš me jesam li djevica?!

MAJKA: Ne, ja nisam htjela reći...

JELA (grubo je prekine): Pa što ako i nisam?! Ako i vjerujem u Boga, misliš da vjerujem u Marijino djevičanstvo? Tko je ovdje lud?! Ako te zanima, čista sam, nisam ni s kim spavala, a i da jesam, to još uvijek ne bi značilo da sam prljava. Vjerujem u Oca, Sina, Duha Svetoga i Svetu Rodu! Amen.

MAJKA: U nešto se mora vjerovati.

JELA: U što?

MAJKA (sliježe ramenima): Na kraju krajeva, svih krajeva, u nešto se ipak treba vjerovati. Kako god okrenuli, danas nas ionako može spasiti samo čudo.

Gledaju se neprijateljski. Zvono na vratima, koje u posljednji trenutak prekine mučnu situaciju. JELA brzo ustaje i ide otvoriti. MAJKA ostaje sjediti zamišljena; neka tamna sjena preleti joj preko lica. Vraća se JELA i uvodi u sobu susjedu SIRKU, visoku i mršavu gospođu u godinama.

JELA: Ovo je Sirka.

Sirka je opasna.

Ona je prije mnogo godina otrovala muža.

Sirka je divna žena.

SIRKA (energično): Dobro jutro! Evo me. Jesam li okasnila? Hoćemo li sve stići?

MAJKA (još uvijek zabavljena svojim tamnim mislima): Stići ćemo. Sve ćemo stići. *(Malaksalo.)* Sjedi, Sirko.

Susjeda SIRKA sjeda i pogledava jednu pa drugu. Nasluti neugodnu situaciju. Jela nervozno pogledava na zidni sat.

SIRKA: Što je, cure?! Što ste se uozbiljile?

MAJKA (trgne se): Nije ništa.

SIRKA: Koji vam je vrag? Idemo lijepo raditi, da sve lijepo sredimo na vrijeme. *(Ironično.)* Neće nas valjda muškarci čekati.

MAJKA (*prima se za glavu*): Sirka, molim te, nemoj još i ti...

SIRKA (*Jeli*): Dobro, što se dogodilo?

MAJKA (*kroza zube*): Ima nekog tipa.

JELA ustaje.

JELA: Znaš što, mama? Ako me ne trebate, ja odoh.

SIRKA: Idi, mala, mi ćemo ovo same. Lako ćemo.

JELA: Idem. Vratit ću se na vrijeme. (*Naglašava.*) Bit ću tu kad me god zatrebaš. Kao i uvijek.

MAJKA: Kud ćeš?

JELA: Moram ići. Doći ću na mimohod.

MAJKA (*više za njom*): Samo idi! Misliš da ja ne znam da te čeka onaj tvoj!

JELA izlazi.

SIRKA (*nakon poduljeg oklijevanja*): Što joj je?

MAJKA: Vidiš i sama.

SIRKA: Pusti curu neka živi.

MAJKA: Tko je dira. Sve na tacni dobija od Lukše i mene. Gospođica. Previše čita. Pravi se pametna. (*U nevjerici.*) I baš danas da to radi ocu...

SIRKA: Ne budi luda. I što od toga radiš veliku stvar?! Nakuhala si sto jela. A za koga? Šteta tolike hrane...

MAJKA: Molim te, nemoj. Ima posla. Ako mi hoćeš pomoći – pomози. Treba još napraviti priloge i pristaviti srnu. Svinjetinu ću poslužiti hladnu. Za svaki slučaj, imam još i jarebicu. Ali ne znam kako ću je stići dovršiti... Lukša će poslije priredbe dovesti prijatelje. Sa ženama. Bit će nas ukupno devet. Jedan ima malo dijete. Sina. To ti je Mladen, Mlačo. Za malog sam pripremila nešto lakše. Dijete ima četiri godine.

SIRKA (*ustaje*): A gdje ćemo postaviti stol?

MAJKA: Ovdje. U lovačkom kabinetu.

Životinje na zidovima cere se. Vuk počinje zavijati.

3.

Ulica. JELA, uzrujana, izlazi iz kuće. S leđa joj prilazi JURICA i grabi je oko struka. JELA se prestraši.

JELA: Zašto mi uvijek prilaziš s leđa?! Prestrašim se. To je podmuklo.

JURICA: Oprosti. Zašto si uzrujana?

JELA: Nije ništa. Mama me gnjavi zato što se nalazim s tobom. Zašto me ne čekaš u Dugoj devetki, kako smo se dogovorili? Mogla te je vidjeti s prozora.

JURICA: Nije mi se dalo. Kupio sam pivu u dućanu i sjeo na zid. Dan je lijep. Treba to iskoristiti. Sjeo sam ovdje, pušim, sunčam se i vrebam te.

JELA: Vrebaj me.

JELA: Ne volim kad me se vreba.

JELA: Uhvati me.

Svladaj me.

Zatoči me.

Imaj me, želim biti tvoj plijen.

JURICA: Bit ću tvoj pijetao.

JELA: Ključaj me. Pij me i jedi me.

JELA: Budi malo pristojniji.

Ona se malo duri, ali ga nakon nekog vremena poljubi.

JURICA: O, dan je stvarno lijep. Možda nikad nije bilo ljepšeg. U čitavoj povijesti. (*Mjerka je.*) Možemo cijeli provesti zajedno.

JELA (*mjerka ga*): Možemo. Ali pod jednim uvjetom.

JURICA: Kojim?

JELA: Moraš poslije otići sa mnom, na onaj slet pored jezera.

JURICA: Jesi li normalna?! Ne pada mi na pamet!

JELA: Onda dobro. Ali žao mi je, ja moram. Nemam drugog izlaza.

JURICA se snuždi.

JURICA: Povalit ću te.

JELA: Povali me. želim se s tobom tucati u grmlju.

JURICA: Onda dobro.

JELA (*ozareno*): Ideš?

JURICA: Dobro. Ali kad? Sad odmah?

JELA: Ne. To tek počinje za nekoliko sati. Moram se tamo samo pojaviti, a onda možemo kud hoćemo.

JURICA: Odlično.

Dolazi klošar, prljav i zarastao, klekne do JELINIH nogu i pije vodu iz lokve. Zatim podiže glavu prema njoj i razvratno joj se smješka.

KLOŠAR: Žedan sam te.

JELA uzima bocu iz JURIČINE ruke i pije. Vrščima prstiju sporo obriše usnice, gledajući ga ravno u oči. Izaziva ga.

JURICA: Lijepa si.

JELA (*ponosno*): Jesam li?

JURICA: Jesi.

JELA: Što je? Predomislio si se? Više ne mrziš vojsku i uniforme?

JURICA: Ne mrzim. Nisam nikad ni mrzio. Ja sam tolerantan. (*Razmišlja.*) Bolje reći – popustljiv. Meni su svi ljudi isti. I svi su ljudi braća.

JELA: Tvoja braća?

JURICA (*kratko razmišlja*): Ne baš moja braća. Svoja braća.

JURICA: Nitko nije moj brat.

Ja sam jedinac.

Ne ocu i majci, sebi jedinac.

Ljube se. Uto nailazi PROLAZNIK. Zastaje i pogledava u njih. Oni ga primijete pa nastaje kratkotrajna nelagoda.

JURICA (*osorno*): I, gospodine? Što vidite?

PROLAZNIK (*smješka se*): Vidim dvoje mladih kako se ljube.

JELA: A zašto se ljube?

PROLAZNIK: Valjda zato što se vole.

JURICA: To je istina. (*Nudi mu bocu.*) Popijte, gospodine, malo s nama.

PROLAZNIK (*ljubazno*): Ne, hvala.

JURICA: Šteta, mogli biste s nama nazdraviti.

PROLAZNIK (*grohotom se nasmije*): To pak ne. Djeco, vi ste posve ludi. Ali to mi je lijepo za vidjeti. I želim vam nazdraviti. Želim vam sreću, zdravlje, uspjeh i svako dobro. (*Gleda u nebo.*) Danas je krasan dan. Predivan proljetni sunčani topli dan. Nešto je u njemu čarobno. Kao da će se dogoditi čudo.

JELA i JURICA gledaju ga s čuđenjem, on djeluje prilično euforično.

JURICA: To je istina.

PROLAZNIK: To je tajna.

PROLAZNIK (*zaneseno nastavlja*): Ljudi se bude. Bratime se. Svi smo opet jedno, isto. Eto, baš sam jutros slušao radio. Najavili su da će se na proslavi državnog praznika pojaviti između tristo i petsto tisuća ljudi. Ako kiša ne bude padala. Ako i bude padala, svejedno. Pozornica će ionako biti natkrivena. Ispod strehe bit će smješteni svi naši uvaženi ljudi i njihovi uzvanici. Do jezera će, rekli su, besplatno voziti autobusi i taksiji. I ja bih htio vidjeti vojni mimohod. Htio bih ići, ali nisam siguran da mogu. Znaite, već sam vam ja u godinama. No, ako to ne bude moguće, sve skupa ću i tako gledati na televiziji.

JURICA: Odlično.

PROLAZNIK (*zainteresirano*): Hoćete li i vi ići?

PROLAZNIK: I ona i on su lijepi.

Pogotovo ona.

I ono što bih im radio, bilo bi lijepo.

PROLAZNIK iznenada izvadi nož i ubode JURICU u grudni. JURICA padne. Prolaznik povlači JELU za ruku.

PROLAZNIK: Tako. Podi sa mnom. Ja te želim više nego on.

JURICA malo pogledava JELU. Tajni govor znakova.

JURICA: Naravno da ćemo ići.

PROLAZNIK: Bog vas blagoslovio. Što ću ja vama pričati, djeci, koja sve razumijete bolje nego mi i na kojima sve ostaje. To vrijedi. A vi, gospodice, savjetujem vam, samo pustite šiške. Lijepo će vam stajati.

PROLAZNIK: Vjenčajte se.

Želio bih biti vaš svećenik.

Svijeću bih vam držao.

Prekriži ih, udijeli svoj blagoslov i krene dalje. Tako amenovani, oni se zadrže još nekoliko trenutaka. Šute.

JELA: No, kud ćemo sad? Ima još dosta vremena.

JURICA: Ne znam.

JELA: Ni ja.

Oboje kratko razmišljaju.

JURICA: Idemo onda do Duge devetke. Imamo još dovoljno vremena.

Pođu.

4.

Duga devetka. Kafić, gostionica, vrtni restoran, što god tko želi: univerzalni ugostiteljski objekt. Za stolom sjede satnik Lukša i njegova dva prijatelja, BLAŽ i MLAČO, također u sredenim, vrlo urednim uniformama. BLAŽ je šutljiv, prividno povučen tip, dok je MLAČO koleričan i lako upada u povišena emotivna stanja. Sva trojica su u srednjim četrdesetim godinama. Duga devetka čestit je domaći lokal. Spontana atmosfera, nitko se ničeg ne ustručava. Grmi televizija.

Ulazi gazda držeći u rukama na ražanj natakuta janjca.

GAZDA: Molim za trenutak pažnje.

Ovo je Sveti Lovro.

Pečemo ga već od ranog jutra.

I dalje primamo narudžbe.

Hvala.

MLAČO (*zabrinuto*): Znači, kuhinja možda neće marširati?

OTAC: Hoće. Naravno da hoće. Samo moramo još raspraviti neke stvari.

MLAČO: To ne može proći bez nas. Vojska bez kuhinje! Tko je to još vidio?! Pa kuhinja je glavni rod vojske, važnija nego artiljerija! Što bi vojska putem jela?! Kurca bi žvakala! Da nema nas, jeli bi vlastita govna i grizli opasače! Nitko se bez nas ne bi ni pomakao. Nikad! To je još Napoleon znao, i pokojni Hitler je znao. Ja stvarno ne znam kud ide ovaj svijet...

OTAC: Ne pretjeruj. Sve je dogovoreno, uvježbano, samo još ima nekih detalja oko rasporeda u koloni. Zato su nam rekli da dodemo malo kasnije.

BLAŽ: Ljudi, ja ne želim dodatno zatezati žicu, ali meni je tu nešto sumnjivo.

OTAC: Ništa nije sumnjivo. Ako postoje neke nejasnoće, razmotrit ćemo to s načelnikom pozadine.

MLAČO: O čemu se onda radi?

OTAC: Rekli su samo da nas ne trebaju na prvoj prozivci. Idemo na drugu.

BLAŽ: Okasnit ćemo.

OTAC: Nećemo. Moramo malo pričekati. Tu sam dao janjca da se peče. Za poslije.

BLAŽ: Imat ćemo janjca?

OTAC: Kod mene. A navečer – što se dogovorimo.

BLAŽ: Odlično.

OTAC (*više*): Konobar! Konobar! (*Prijateljima*.) Gdje je ovaj?

BLAŽ: Sad će on. Ima posla.

OTAC: Eh, Blaž, nije meni do šale, pečem janje ovdje.

Dolazi konobar, ozbiljan i vrlo uljudan mladić. Otac mu se strasno unosi u lice i daje mu korisne upute.

OTAC (*prijazno*): Daj, dečko, samo ti danas pripazi. Vidim ja da si ti sređen, znat ćeš. Znaš što mislim. Neka ga peku koliko janjcu treba, može malo i duže, jer mora biti izvana hruskav. I neka ga podlijevaju, stalno, ali pomalo. Koliko ste ga usolili, usolili ste; jao vama ako bude preslan. Opet, nemoj da mi bude ni neslan, jer se to onda više ne može popraviti. I nemoj, slučajno, da ste ga podlijevali pivom. To su gluposti, ja to ne priznam. Može ga se pomazati s malo vode i ulja, ko Isusa.

Neka vodu malo začini, to valjda zna. Ostalo, neka je u svojoj masti i soku. Što se s njega salije, neka se na njega i polije. Samo to. I još te samo molim da ne bude ni suh. Ja nit' jedem, nit' jebem čistu krtinu. Jesi li razumio?!

KONOBAR: Jesam.

Znam što radim.

Ne možeš me uzrujati.

Poslušit ću te i poslati tamo odakle sam i ja stigao.

Sad jedi govna, a janjca ćeš dobiti poslije.

Konobar prestrašeno kima glavom. Satnik Lukša odobrava.

OTAC: Dobro, dečko, vidim da si drag i pametan. Sad idi tamo i popij nešto na moj račun.

Konobar ode.

MLAČO: Dobro si mu rekao.

OTAC: Uvijek trebaš znati što ti je činiti.

OTAC: Ljudi moji, danas se stvarno osjećam nekako... posebno svečano. (Ushićeno.) Ja sam graditelj države, vjere, zajedništva i obitelji! Ne mogu doći sebi od radosti. Sretan sam kao budala. Razumijete?!

BLAŽ: Hoće li tvoji doći na našu svečanost?

OTAC: Naravno. I žena i kćer. (*Ponosno*.) Da mi samo vidite kćer. Navodno se zaljubila u nekog klipana... Nego, doći ćete poslije kod mene, sa ženama, kako smo se dogovorili? Ti obavezno povedi i malog. Već ćemo mi njega pripaziti. A poslije – kad ih sve pošaljemo u krpice – nas trojica lijepo idemo u jedinicu. Je l' važi?!

BLAŽ: Dogovoreno.

Sjede i prijateljski se gledaju, dubinski promišljajući situaciju.

BLAŽ (*tihim glasom, intimno*): Znaš, one i ne moraju znati što smo mi sve proživjeli boreći se za ovu državu. To je samo naša stvar, naša zajednička bol. Mi poštujemo vrijednosti obiteljskog života i upravo zbog toga ne smijemo tim stvarima opterećivati naše najbliže. Djeca, vjernost ženama, smisao koji, sve skupa, ovo ima.

MLAČO: Ja bih najradije da se vrati komunizam.

Odmah, ovog trena.

Možda sam ja seljak, ali onda se bolje živjelo.

Dolazi Karl Marx, sjeda do njega i do kraja slike s njim će dijeliti stolicu.

OTAC: Imaš pravo. Ja pred njima ne želim iskazivati

nikakvu osobitu muškost. Ja dobro znam tko sam i što sam. Ni prije im nisam htio pričati o svojim lovovima – jer! znate vi uopće kako to zapravo krvavo izgleda?! – kao što danas ne želim pričati o ovom ratu.

BLAŽ: Sve će skoro završiti. I tako već pobjeđujemo.

Otac naglo ustaje na noge, nekog je ugledao kako ulazi u lokal. Viče i lamaće rukama prema gostu koji ulazi.

OTAC: Professore! Professore!

BLAŽ: Tko je taj?

PROFESOR: Ja sam kurac od čovjeka.

OTAC (šapće): Jedan prijatelj. Liječnik je po zanimanju, stomatolog, radi na fakultetu, ali ga već godinama šikaniraju. Puno je radio za vojsku i ja mu želim pomoći. Danas ga želim upoznati s nekim ljudima. Moram mu pomoći. Vidjet ću što se može učiniti. (Glasno.) Dobro jutro, gospodine! Drago mi je što ste došli. Sjednite, dopustite da vas upoznam sa svojim prijateljima.

PROFESOR je ozbiljan, prilično ugladen gospodin, dostojanstven, ali mračan kao prirodna nepogoda. Rukuje se i upoznaje s OČEVIM prijateljima.

OTAC: Sjednite.

Ovaj sjeda.

OTAC: Evo, prijatelji, govorio sam vam o gospodinu...

MLAČO: Vi ste liječnik?

PROFESOR: Stomatolog.

BLAŽ (Mlačić): Zubar.

OTAC (snishodljivo): Doktore, recite što ćete...

PROFESOR (prekida ga, vrlo je ozbiljan i usredotočen): Gospodine Lukša, došao sam kako smo se i dogovorili. Možda je danas dan da to konačno riješimo. Vi ste meni obećali, a ja vama u potpunosti vjerujem. Veselim se današnjem danu kao malo dijete. Vidite, ja sam se liječio i obukao, kako već i dolikuje ovoj prigodi.

PROFESOR: Samo ti meni pomoz da se i ja ukrcam na vlak.

OTAC se angažira da bi malo pojasnio stvar.

OTAC: Vidite, prijatelji, zato sam vas ovdje, u priličnoj mjeri, jutros i zadržao. Ovo je čovjek koji je našem načelniku povadio one, danas već nadaleko čuvene zube. Da ne velim koliko je još toga učinio za jedinicu...

MLAČO: Ah, znam. Mi kvarimo zube, a vi ste taj koji ih popravljate! Neka vas Bog poživi.

BLAŽ (gurne ga laktom): Ne pretjeruju, Mlačo! Svi znamo za gospodina. On je jedan od naših najboljih doktora. Ono što je učinio za nas, s malo čime se može usporediti.

PROFESOR (ne sluša nikog): Ne bih vam, gospodo, želio zvučati naprasito, ali ja sam osim vaše jedinice zadužio i našu širu zajednicu. Iza sebe imam godine službe, ali i dalje samo asistiram na fakultetu. Imam već dva objavljena rada u stručnim časopisima. Specijalist sam za urasle zube, vađenja i sve ostalo što boli. Poznat sam po radu na prvoj crti bojišnice, gdje sam se, najčešće, morao snalaziti bez anestetika. Ali, vidite, naša akademska zajednica kao da to uporno i namjerno ignorira. Nadam se – pošto je ovo bitan dan koji će promijeniti mnoge od naših života – da ću se danas, nakon svega, konačno moći obratiti ministru zdravlja osobno. (OCU, s naglašenim poštovanjem.) A gospodin Lukša obećao je da će mi pomoći, da se ta moja nemoć i ničim zaslužena situacija ispravi.

OTAC: Ja gospodina ministra osobno znam, zato sam vas danas i pozvao. Sjedit će u loži za vrijeme našeg prolaska. Poslije ću vas upoznati pa ćete moći proćaskati. Inače, lud je za mojim gulašem. Kaže da nema toga na svijetu što ga brže razbistri.

Šute. Kimaju glavama odobravajući.

BLAŽ: U pravu ste. U najmanju ruku imate razloga očekivati sveučilišnu karijeru. Pogotovo danas, nakon ovih nastupajućih događaja...

PROFESOR: To ne velim ja. Kad bih ja to izrekao, zvučalo bi kao otvoreni politički oportunitizam.

PROFESOR: Mislite li vi da se ja nekome želim uvući u dupe? Ne, dragi moj, u usta mu se želim uvući, pa ćemo onda vidjeti hoće li me progutati ili se sa mnom ugušiti.

MLAČO: Tako je.

PROFESOR (skromno): Ne govorim o katedri, već o onome što mi mojim radom, iskustvom, znanjem i zalaganjem pripada. Danas kao da nitko ne želi progovoriti o ulozi intelektualca u ovim tegobnim zbivanjima. (Kroz stisnute zube.) Ali, ponavljam, nikome se ne želim umiljavati zbog pukog položaja.

OTAC: S nama možete otvoreno razgovarati.

PROFESOR: Zbog toga mi je drago. Drago mi je što me vi razumijete. Vi ste ipak vojnici, a povrh toga i kuhari.

BLAŽ: Trebalo je znati stvar i zakuhati.

PROFESOR: Nakon svega što smo svi skupa proživjeli,

svakojakih revolucija i jalovih eksperimenata, ekstravaganca i najprikladnijeg razvrata, ostaje činjenica da su vojska, policija, crkva, država i sustav, jedino ostali čisti. Kao i zdrava prehrana i zdravi zubi. Oni koji sudjeluju u svemu tome, prvo su i posljednje u što se danas možemo uzdati. To je naše jedino uporište, to, osnovno, naslijeđeno i tradicionalno. Sve ostalo već je isprobano i dokazalo se da ne valja.

MLAČO: Slažem se. Niste mogli doći na bolju adresu nego se obratiti kuharima. Ja vam, za početak, za voćne torte ne dajem ni pola kune. Ja sam, na primjer, stručnjak za sve vrste savijača, rolada, biskvita i svih vrsta torti s oblatnama. Da slučajno nisam kuhar-slastičar, tko bi mi to ikada priznao.

PROFESOR (zagonetno): Šećer je sladak, ali je istodobno i smrt za zube.

MLAČO: To i ja velim.

PROFESOR je opravdano rezigniran. Oni ga bodre, baš u trenu kad u Dugu devetku ulaze JELA i JURICA. Otac se ukipi ugledavši ih. Nezgodna situacija.

OTAC (iznenađeno): Pa... pa... Evo mi kćeri. S dečkom je! A žena mi je danas lijepo rekla... (Poteže prijatelje za rukave.) Što da činim?!

BLAŽ: Ne znam.

MLAČO: Rastjeraj to.

OTAC: Ali, ali...

PROFESOR: Smirite se, gospodine Lukša, i lijepo ih pozovite za stol. Inteligentni ljudi mogu sve raspraviti. Budite strpljiv otac, razuman, otvoren, i širokogrudno ih počastite. Odmah će se otkriti kakav je momak. Djeca su vam naivna.

OTAC se meškolji, isto kao i JELA i JURICA koji su ih tek ugledali. **OTAC** ustaje i rukom ih poziva da pridu k stolu.

JELA: Oh, ne.

JURICA: Tko je to?

JELA: Moj otac.

JURICA: Idemo odavde!

JELA: Čekaj. Sve će biti u redu.

Prilaze stolu. JELA ga gotovo vuče.

JURICA: U pičku materinu!

JURICA: Dobar dan.

OTAC: Dobar dan. (Patetično.) Jelo, srećo moja. Hoćeš li ti mene upoznati sa svojim prijateljem?

JURICA (srdačno): Jurica, drago mi je.

Rukuju se i upoznaju svi međusobno. Sjedaju. Satnik Lukša još uvijek je malo zbunjen.

OTAC: Eto, i to vam je moja Jela o kojoj sam vam toliko pričao. Sreća moja...

MLAČO: Baš mi je drago što sam te upoznao.

BLAŽ: Tvoj otac toliko o tebi priča.

OTAC: I, kud ste krenuli, djeco?

JELA: Ništa posebno. Izašli smo na kavu. Mama je rekla da me ne treba pa smo malo izašli.

OTAC (Jurici): Prekrasan je dan, je li?

JURICA: Božanski.

OTAC: A mi, vidite, idemo na mimohod. Uхватili ste nas na odlasku. Ni mi ovome nismo mogli odoljeti. Kakvo proljeće! Jedno čudo!

JELA pogledava JURICU. Svi za stolom drže se prilično uštogljeno. **PROFESOR** gleda u JELU i JURICU kao da ih uspoređuje.

PROFESOR: Dakle, vi ste ta gospođica Jela.

BLAŽ: Tatina kći.

OTAC: Jest. Moja.

PROFESOR: A čime se vi bavite, lijepa gospođična, ako smijem znati?

JELA: Još idem u školu.

OTAC: Ona još uvijek ide u školu. Završava treći razred. (Gri kćer, prilično nezgrapno.) Ona vam je jako pametna. Uvijek najbolja u razredu.

JELA: Nemoj, tata...

OTAC: Hajde, ne stidi se, dijete. Ona će vam isto jedan dan biti doktorica. Uvijek nešto čita i proučava. I sve zapisuje. Još otkad sam joj kao maloj dao jednu teku... To je tatin nobelovac. Jen, dva, tri – i već je riješila zadatak. Uvijek je bila sposobna sve shvatiti.

JELA: Tata, molim te, nemoj...

JELA pocrveni. Razgovor zamukne. JELA i JURICA, po svom običaju, razmjenjuju poglede.

PROFESOR (Jurici): A vi, mladi gospodine?

JURICA: Ja radim. Prije sam studirao, ali... sada radim.

PROFESOR: A što točno radite, mladi gospodine?

JURICA: Svoj posao.

PROFESOR: A koji posao radite?

JURICA pogledava prema JELI, traži pomoć. JELA je kao ukopana. Ostali iščekuju odgovor.

JURICA: Kad bih bio nepristojan, rekao bih da se spremam jebati tvoju kćer.

JURICA: Izrađujem koncertne klavire.

PROFESOR (zatečeno): Stvarno?! To je izvrsno! I – kako ide?!

JURICA: Ide nekako. Ali, nažalost, danas vam narod malo svira.

PROFESOR: To je šteta. Ja mislim da bi svaka kulturna obitelj trebala imati klavir u kući. Ja, na primjer, imam dva. Jedan je kod nas, a drugi držimo kod punice. Pa kad u nedjelju dođemo na ručak... I ako nam se prohtije... (*Zainteresirano.*) A recite, jeste li završili muzičku školu?

JURICA: Nisam stigao do kraja. Nažalost, ozlijedio sam ruku. Zato sada uglavnom izrađujem kutije za klavire. Te-sarija, drvenarija i te stvari.

BLAŽ (kima glavom): I Isus je bio stolar. To je dobar posao.

OTAC: Ne svirate klavir?

JURICA: Ne. Od rata. (*Ispruži ruku i pokazuje je.*) Zbog ruke.

OTAC (uzbuđeno): Onda, Jurice, što ti se dogodilo ruci?

OTAC se pogledava sa svojim prijateljima. S druge strane, JELA zabezegnuto zuri u JURICU.

OTAC: I ti si, znači, vojnik?

JURICA potišteno spušta glavu, malo čeka pa odgovara tronutim glasom. Svatko sa svojim povodom, pažljivo ga slušaju.

JURICA: Ja sam bio vojnik. Za svog vremena. (*Uzdahne.*) Dogodilo se to što se dogodilo, ali ja bih išao i da sam znao da će biti tako. Kad me je prvi put pogodilo, srušio sam se u nesvijest. Eksplozija me bacila u staklo. Jednom su me zarobili i polili benzinom. Htjeli su me živog zapaliti. Ispitali su me, mislili su da sam ja idiot i izdajica pa da ću im nešto odati. Bacali me u blato, natakali ricinusom, udarali palicama. Onda su me zatvorili, ali su me, na sreću, razmijenili. Već sam mislio da sam platio svoju kaznu, kad me u jednoj akciji pogodila granata. Šrapneli su mi ozlijedili ruku. Pogledajte. (*Pokazuje ruku.*) Jedva su mi je pristojno sašili. Mislili su da sam bolestan, lud, ali sam im se ja opet vraćao. Na kraju, ipak se isplatilo. Tu smo gdje jesmo...

JURICA: ...veli jedan simulant, lažljivac i dezertar.

OTAC (prijateljima): Kunem vam se da nisam čuo za puno strašnijih sudbina. (*Još uvijek s određenom primjesom skepse.*) I, sigurno nisi invalid?

JURICA: Kamo sreće. Zdrav sam kao dren. Jedino što

više ne mogu svirati klavir, jer me ova ruka koči.

Duga i sućutna tišina.

OTAC (prijateljima): A vidi ti što moja žena priča. Ja boljeg čovjeka nisam upoznao. Jelo moja, Jurice moj!

Ljubi kćer pa JURICU, oboje u oba obraza, primajući ih objema rukama za obraze.

OTAC: Djeco, mi sada moramo ići. Imamo još jednu probu, a vi obavezno dođite poslije podne. Popijte nešto na moj račun. Ja plaćam, žena će to poslije srediti kad dođe po janje! Na mimohod dolazite, je li?

JURICA: Naravno.

Ustaju, rukuju se i pozdravljaju.

OTAC: Odlično. Vidimo se za nekoliko sati.

Odlaze. Konobar JELI i JURICI donosi pića. JELA se drži za glavu.

JURICA: Je li sve ispalo kako treba?

JELA: Ne mogu vjerovati kako si se izlagao!

JURICA: Sve je dobro ispalo.

JELA: Ja ću morati do kuće, a poslije se vidimo kraj jezera. Doći ćeš?

JURICA: Naravno.

JELA se smije i ljubi ga.

JELA: Ti si jedna životinjica. Onakva kakvu sam uvijek htjela. Ona je uvijek prljava i sebična, a ja je zato volim, čistim, pazim i mazim.

JURICA: Hoćeš li da ti nabavim jednu takvu?

JELA (gledajući ga): Mislim da je već imam.

Kroz gostionicu protrči prestrašeni albino zec.

5.

MAJKA i SIRKA u kuhinji. Predano pripremaju svečani ručak. MAJKA djeluje zadovoljno i ispunjeno, dok je SIRKA ispod oka podsmješljivo mjerka. Onda se, odjednom, naglo uozbilji.

SIRKA: I ja sam nekoć bila takva.

Patila sam.

Poslije sam se promijenila.

Po struci sam kemičarka pa sam stoga znala što treba napraviti.

Izvukla sam se, zahvaljujući svom poslu.

MAJKA: Nazvala je Jela. Pitala je treba li što pomoći, a

ja sam joj rekla da ne treba. Naći ćemo se na mimohodu. Moramo požuriti.

Ulazi JAGODA, sjeda na stolicu i gleda ih što rade. Tu, u ženskom društvu, gdje joj je i mjesto, ona će ostati do kraja slike.

JAGODA: Do svečanog ručka nikad se neće doći.

Ali ja ću doći, samo kasnije.

Do tada ću ovdje čekati i skupljati recepte.

MAJKA: Velim ti. Ne pada mi na pamet da okasnim.

SIRKA (*ne sluša je*): Zamisli ti to, neki dan, muškarac tuče ženu. Ona psuje i plače. Vidim ih, kao da su mi pred očima. Dok je on tuče, ona mu pokušava izmaknuti u skućenom stanu. Ona bježi, zapinje o namještaj, onda za korak-dva pobjegne, a on je dohvati i tresne. Ona kriči, vrišti, divlje maše glavom i vitla raspuštenom kosom kao da je... (*razmišlja*) na rock koncertu. Istina, njoj se ovdje svira. (*Smije se, pa se naglo uozbilji*). Ali svejedno, toj glupači ne pada na pamet izjuriti van i zvati u pomoć. Krava radije uzima dijete u ruke. Sad ona njemu prijete. Ona bespomoćna zvrčica plače, a žena mužu govori: "O nećeš, nećeš mi to više činiti", ili tako nešto. I zamisli, prijete da će dijete baciti kroz prozor. U takvim stanovima prozor je uvijek otvoren, jer budale trebaju publiku za svoje gnjusne scene. On joj brzo otima dijete i stavlja ga, pazi sad, u sudoper. "Kujo", veli on, onako usput, "ni sude nisi oprala." Onda on grabi svoju žensku za grlo i pljuska je. U rafalu. Dlanom, pa nadlanicom, lijeva-desna, lijeva-desna! (*Mijenja glas, oponašajući*). "Ti si jedna jebena ludakinja! ludakinja! ludakinja!" ponavlja on, ritmično, onako kako je mlati, "još bi mi dijete kroz prozor bacila."

MAJKA: Zašto mi to govoriš?

SIRKA: Tako. Noću slabo spavam. Zato često ležim u mraku i osluškujem viku i krikove koji prolaze kroz zidove, kroz prozore, koji dolaze iz tih... obitelji.

MAJKA: Ništa te ne razumijem.

Šute.

SIRKA: Nemoj se ljutiti, ali nešto bih te pitala.

MAJKA: Pitaj.

SIRKA: Ne znam. Možda ćeš se naljutiti.

MAJKA: Neću se naljutiti. Slobodno pitaj.

SIRKA oklijeva. MAJKA prekida s radom i gleda je.

MAJKA: No, što je?

SIRKA (*oprezno*): Želim te pitati – usput to pitam i sebe – čemu sve ovo?

MAJKA: Misliš, ručak?

SIRKA: Ne. Ručak je ručak. Ova silna strka danas, oko ničega. Kome to treba.

MAJKA: Ne sviđa se to meni, draga moja. Idu mi na živce ti sitni prigovori i ženske rasprave o muškim poslovima. Žene se sastanu i prepričavaju razne neugodnosti. Mjesto i uloga žene se zna ili ne zna, meni je svejedno, ali sve i tako počinje i završava u krilu majčinom. Moje je veselje moja Jela. Isto tako – ovo danas. To je Lukšin uspjeh. Ja mu se zbog toga divim.

SIRKA: Pobožnost i pokornost, je li? Samo mi nemoj reći da u to vjeruješ. Znam te. Nisi glupa žena. S jedne strane čišćenje, pranje i kuhanje, s druge strane tenkovi i topovi. To je samo malograđanština, draga moja. Goli, čisti, sirovi primitivizam. Ali – sva zla na stranu – znaš li ti koliko to košta?

MAJKA: Zovi ti to kako želiš, ali Lukša sve ovo radi da bi, u krajnjoj liniji, osigurao nas. (*Decidirano*.) A ovo što se ima zbiti danas – za mene je to uspjeh. Rat će uskoro završiti.

SIRKA: Nijedan rat nikad ne završi.

MAJKA (*zajedljivo*): Velim ja, sastale se kućanice pa pretresaju sudbinu svijeta.

SIRKA (*uporno*): Pitam te, odgovori mi. Koliko to košta?

MAJKA: Pa i svi drugi narodi imaju vojske. Svaki narod treba imati vojsku.

SIRKA: Tu smo. Ljudi nešto vide da drugi imaju pa to onda hoće i oni. Ne pitaju se mogu li to platiti. Poznaješ li ti Matiče, s broja jedanaest?

MAJKA: Iz videnja. Što je s njima?

SIRKA: Matička ti je htjela kupiti kućni solarij. Ali oni uopće nemaju novaca. Računi neplaćeni, frižider prazan, jednu mačja govna. Ali, trebali su dobiti neku uplatu, oko dvadeset tisuća kuna. Čekali oni, čekali, i – dočekali. Konačno došli ti novci, sjeli na račun. Prijepodne, muž još ništa ne zna, a nju dlanovi svrbe. Inače, ona ti je zgodna ženska, oko četrdeset, znaš kako izgleda, ali tu se već iglice lagano truse s bora, kao oko Sveta tri kralja. Grize se ona, muči se, ali ne izdrži, pa ode i kupi taj kućni solarij, da se lijepo može kvarcati i pomladivati. Razumijem ja nju, ali muž je poslije poludio. Kad je to stiglo, uhvatio ju je za kosu i ugurao u tu kutiju. Dobro ju je iskvarcao. Skoro ju je sasvim ispekao. Još bi je živu spalio da instalacija nije bila slaba pa je nastao kratki spoj.

MAJKA: Je li to bilo onda kad je nestalo struje u čitavoj ulici?

SIRKA: Onda. Poslije se ispostavilo da ga je zapravo preduhitrila. On je već bio bacio oko na neki skuter i uplatio prvu ratu. Htio se, stari klippan, vozikati uokolo kao kakav balavac. Sad oboje plaču i vise po bolnici-ma.

MAJKA: I, kako je ženi?

SIRKA: Loše. Liječi se. Izgleda – rak kože.

MAJKA vrti glavom u nevjerici, SIRKA uzdiše, obje zamišljeno šute.

MAJKA: Ali što si ti meni zapravo htjela reći?

SIRKA: Ne znam više ni sama. Mislim da sam ti htjela reći da je i rat samo jedna potrošačka smicalica. Bolje da država iz proračuna kupuje, neka, što ti ja znam, spolna pomagala, bičeve, erotsko rublje, pa da se tako zadovolje te fantazije. Jeftinije je.

MAJKA: Voljela bih da mi Svevišnji priđe kao ženi.

Voljela bih da me onda bičuje, obučen u kožu.

To bi onda bilo čudo.

I još bih voljela jesti smeće s poda.

Ovo posljednje će mi se vjerojatno i ostvariti.

MAJKA (prijateljski blago): Sirko moja, čudno razmišljaš. Ti si meni jedna jako neobična osoba.

SIRKA: A što drugo mogu. (*Uzdahne.*) I tako mi je suđeno da do kraja života budem obilježena.

MAJKA prekida s poslom i gleda SIRKU ravno u oči.

MAJKA: Nešto bih te htjela pitati.

SIRKA: Pa pitaj.

MAJKA: Ne znam, možda ćeš me... krivo razumjeti.

SIRKA (prekida je): Preskoči to i pitaj.

MAJKA (utišava glas): Reci ti meni, konačno, jesi li ti onog svog pokojnog stvarno... znaš?

SIRKA prekida s radom i zauzima kontemplativnu pozu.

SIRKA (dobro promislivši): Pa... Bio je jako... jako... loš čovjek. (*Oklijeva. Precizno.*) Recimo to ovako: doživio je sudbinu koja mu je, zbog njegovih osobina, bila nažalost i namijenjena.

Žene se zagonetno gledaju i šute.

MAJKA: Požurimo. Moram se još spremići. Ne smijem okasnić na mimohod.

Nastave s radom, kad ulazi JELA.

JELA: Dobar dan, teta Sirka! (*Majci.*) Došla sam, kako smo se i dogovorili. Hoćemo li skoro krenuti.

MAJKA: Svaki čas, srce.

JELA uzima tanjure i pomaže. JAGODA joj ih uzima iz ruke.

JAGODA: Neka, draga. Ja ću.

Samo se ti zabavi.

A mene ćeš već upoznati.

6.

JURICA stoji sam na cesti, pored jezera. Iz daljine dopire žamor svjetine.

JURICA: Gdje je Jela? Što ja radim ovdje? (*Osvrće se.*) Ovdje će uskoro prodefilirati vojnici. To je smiješno. Glupo. Gomila tipova naslaganih u redove zajednički korčaju i idu u nekom smjeru sigurnim korakom. U kojem smjeru? Tko to može shvatiti. Ali to ipak u svijetu zovu sloga, jedinstvo i zajednički cilj.

JURICA baulja praznim prostorom bez cilja i nervozno se osvrće na sve strane.

JURICA: U mojem svijetu vlada razdor i svi su protiv svih. Ovdje se, na primjer, gradi država, ali za mene se ništa ne gradi. Meni je država neprijatelj. Ona me hoće zgrabiti, čvrsto stisnuti, dugo držati i na kraju zadaviti. Ona je zlo biće koje uživa u mojem robovanju, ona me špijunira od jutra do mraka, slijedi, uhodi, privodi. Ona me procjenjuje, ucjenjuje i ocjenjuje, kao sablasni učitelj s crnim školskim imenikom, kontrolira, drži mi pro-dike, popuje u svakoj prilici, gura nos u moje poslove, u banci, u krevetu i na zahodu. Ona bestidno kopa po mojem smeću i govornima da bi doznala što sam uzeo, a što odbacio, što sam mislio, sanjao, kupio, platio, popio, pojeo i posrao. I ja je moram slušati, odazivati se na njene pozive i prozivke, osvrćati se na njene opomene, račune, obavijesti i doznake, na njene prometne znakove i službene podneske, i ja to sve moram slušati, jer ću joj jedino tako biti dobar, zadovoljiti je, ispuniti i ponizno utažiti njenu žed za mojom krvlju. Onda me ona neće kazniti, globiti, staviti u zatvor, porezovati, okra-sti. Pobunim li se, ta će me stara sisata vještica u donjem rublju, pjegava i s bičem u ruci, kazniti, istući, prebiti, premlatiti, izgaziti, ispeglati, ozlijediti, izvrijeđati, poniziti, oskvrnuti, raniti i na kraju ubiti. (*Zastane.*) Ubiti? Zašto ne? Možda ja to i želim? Ne znam. Moram još malo preispitati svoju prijavu dušu.

Sjeda na beton i zarije lice među dlanove. Prilazi mu JELA.

JELA: Pa gdje si ti? Već te pola sata tražim. Priredba će početi za pola sata, na drugoj strani jezera. Bila sam s mamom. Ona vježba pljeskanje i mahanje zastavicom. Pokušala sam je naučiti zviždati na prste. Ništa od toga. Ne ide joj. Na kraju sam jedva pobjegla od majke.

JELA: Od majke se ne može pobjeći.

JELA: Što ti je?

JURICA: Nije mi ništa. Čekao sam te, ali sam mislio da nećeš doći. Onda sam odlutao. U mislima.

Prima ga za ruku i poteže. JURICA ustaje.

JELA: Dodi, idemo ih gledati iz daljine i zabavljati se.

JURA: Može. Idemo se zabavljati.

7.

Postrance od zbivanja, u nekom hangaru, stoje tri izgubljena kuhara u vojničkim uniformama. Izvana dopiru zvuci svečanih i borbenih koračnica. Oni se uzrujavaju, međusobno se optužujući.

MLAĆO: Ti si kriv, zato što nisi bio dovoljno energičan pred načelnikom. Da si bio uporniji, mi bi sada bili tamo, a ne ovdje. Žao mi je, ali nakon svega, ti više nisi moj prijatelj.

BLAŽ: Mogli smo danas biti promaknuti u više činove.

MLAĆO: I on se tome nadao, ali je sve zasrao.

BLAŽ (smiruje situaciju): Nemoj tako. Možda tu ima i Lukšine krivice, ali činjenica je da su nas izigrali (upire prstom naviše) oni gore.

OTAC: *Slušaj ti!*

Ne upiri prst prema gore.

Netko će još pomisliti da hulimo Boga.

Upristoji se.

Odmah će ti biti bolje.

MLAĆO (Ocu): No? Kaniš li ti nešto progovoriti? Mislim da nam duguješ neko objašnjenje. Ti si naš zapovjednik, ti si išao načelniku protestirati.

BLAŽ: Mi smo morali biti tamo. Jednostavno – morali. Toliko smo, valjda, zaslužili.

MLAĆO: I profesor se na kraju uspio pridružiti koloni. Više puta je pokušao. Držao se jedno vrijeme zubima za lafet topa, ali je stalno otpadao. Sve dok ga medicinske sestre nisu uspjele povući gore, u furgon saniteta. (Ogorčeno.) Nema toga tko se danas nije ukrcao.

Otac se skanjuje, krši ruke, toliko se osjeća jednim i krivim, da mu je teško progovoriti i riječ.

BLAŽ: Mi smo izigrani.

OTAC (potišteno, ali iskreno): Nitko ne veli da to nismo zaslužili. Još dok smo stajali tamo, uoči mimohoda, i pušili zadnje cigarete, sve je bilo u redu. Sve je bilo dogovoreno: ide garda, posebne jedinice, pješadija, veza, topništvo, oklopi. Oba aviona su u zraku. Naša kuhinja na maršu je trebala ići iza poljske bolnice i pokretnog prijekog suda. Sve kao pod konac: streljački stroj, sudac, prateća služba i vješala gore na kamionu. Zadnji od svih trebali su ići sakupljači leševa, mrtvozornici i set kemijskih klozeta, ekološki prihvatljivih. (Iz dubine duše.) Ali je onda netko stavio prigovor – pretpostavljam netko iz proklete diplomacije – da se ukloni pokretni prijeki sud. Novo vrijeme – nova politika. I tada više nije bilo prilike da se išta ispravi, i tako je kraj kolone bio jednostavno odsječen. (Gordo.) Očito, nitko pošten nije htio vidjeti nas kuhare kako marširamo zadnji. I koliko ja zaključujem, to vam je sva istina.

BLAŽ i MLAĆO se snužde. Više nisu ljuti, nego zdvajaju nad onim što je satnik Lukša upravo izrekao. Nude se međusobno cigaretama i pripaljuju jedan drugome.

Uto u hangar bane vod četnika. Zadihani su, rumeni u licu, sretni. Upravo su stigli s mimohoda.

BLAŽ: Eto, čak su i oni bili pozvani.

MLAĆO: Nadam se da sad uočavaš dubinu našeg poniženja.

VOD ČETNIKA (zapjeva): "Sprem'te se, sprem'te, četniciiiii..."

Kroz vrata, kriomice, stideći se svojih potomaka, proviruje Poglavnik. Gleda u Lukšu, Blaža i Mlaću, s nekom vrstom iskrenog žaljenja. Vrta glavom u nevjerici.

POGLAVNIK (uzdiše): Eh, djeco, djeco...

Nemavši više izbora, Poglavnik se zagrlj s četnicima i odjedri pjevajući.

BLAŽ: I što ćemo sad?

MLAĆO: Ne znam.

Šute.

MLAĆO: Što ti veliš, Lukša?

LUKŠA: Meni je najžalosnije da me ni žena ni kćer nisu vidjele kako koračam u koloni. A znam koliko su se radovale ovom danu.

8.

Negdje u dubokom gustišu. JELA i JURICA su se ras-komotili, miluju se i ljube.

Uokolo je sletjelo jato vrabaca koji cvrkuću i kljucaju sjemenke. I ostatak zverinjaka ih promatra.

JURICA: Nitko mi nikad nije trebao. Kad sam gledao tebe, u prvi mah sam osjećao samo toplinu i uzbuđenje. Onda sam se u tebe zaljubio. Do ušiju.

JELA: Pitali su me jesam li čista. Što znači biti čist? Stajati u bijelom na početku kolone? Mislila sam dugo o tebi. Pitala sam se: Izazivaš li ga? Izazivam. Nitko mi ne može reći da ne znam što radim.

JURICA (*trlja je između nogu*): Što želiš?

JELA (*prepušta se*): Ja sam čestito dijete, iskrena ljubav. To ti govori cijelo moje biće. To ti govori moje tijelo, lice, oči, ruke, grudi. Moje srce i duša, i svi moji ostali dijelovi. Rekla sam onda neka ovo bude moje prvo putovanje u muški svijet.

Ljubeći je, JURICA je polako skida. Potonu u grmlje.

U blizinu došeta jednorog. Pase travu i plače.

JURICA: Osjećaš li sada slobodu?

JELA: Ne. Ali tako sam odlučila.

JURICA: Zašto?

JELA: Zato što to želim. To me uzbuđuje.

JURICA: Osjećaš li kako smo sada zajedno, jedno?

JELA: Nisam sigurna. želim osjetiti ljubavne nježnosti, ali mislim da je i dalje sve odvojeno, zasebno... To je razdor o kojem si mi govorio, i to me obuzelo, to me je zavelo. (*Stenje.*) To ne znači da te ne volim, naravno.

Dolaze OTAC i MAJKA. Potiho se šuljaju. Posve su izgubljeni, usplahireni.

MAJKA: *Učini nešto! Prekini ih! Zaustavi!*

OTAC: *Zvat ću policiju!*

MAJKA: *Nema policije!*

OTAC: *Zvat ću prijatelje u pomoć!*

MAJKA: *Nema prijatelja!*

Vrte se u mjestu, ne znajući što učiniti.

MAJKA: *Tiho! Čujem ih!*

Osluškuju.

JURICA: *Voliš me?*

JELA: *Volim te.*

JURICA: *Želiš li živjeti u razdoru?*

JELA: *Želim živjeti u razdoru.*

JURICA: *Želiš li živjeti u pobuni?*

JELA: *Želim živjeti u pobuni.*

JURICA: *Želiš li živjeti u neskladu?*

JELA: *Želim živjeti u neskladu.*

JURICA: *Želiš li živjeti u padu?*

JELA: *Tako oduvijek živim.*

Njihovo dahtanje u grmlju pojačava se. Granje se pomiče kao da ga njiše vjetar.

OTAC i MAJKA zapadaju u paniku. Ona ga poteže za rukav, preklinje, prijeti mu.

MAJKA: *Učini nešto! Sam!*

OTAC: *Sad ću!*

OTAC iz džepa vadi omaleni lovački rog, nešto poput trubice za vabljenje pataka, i puše u njega sve dok ne poplavi u licu. Taj zvuk, poziv u pomoć, prilično je otužan, ali u njemu ima neke bolesne ljepote.

OTAC (*dahćući*): *Sad će svi doći.*

Pozvao sam u pomoć sva bića.

Ona koja su bila, ona koja jesu i ona koja će tek biti.

Sad će.

Svaki čas.

JELA i JURICA sve brže i glasnije dahću.

JURICA: *Molim te!*

JELA: *Voli me!*

JURICA: *Volim te!*

JELA: *Boli me!*

JURICA: *Sad ću!*

JELA: *Sad ću!*

Začuje se iznenadan i glasan bruj tenkova. JELINA glava i gole grudi pojavljuju se iz grmlja. Ona veselo ciči i poskakuje, i mašući gaćicama pozdravlja kolonu tenkova.

MAJKA: *Vidim. Dozvao si pomoć.*

OTAC iz trave pokupi JELINU teku i prigrlivši ženu, sav žalostan ode. Ptice se razlete, a jednorog priligne u travu i umre.

OTAC: *Jadna moja djevojčica.*

Sve se smiri. JURICA se pojavljuje iz grmlja. Navlači hlače, pripaljuje cigaretu.

JURICA: *I? Jesi li zadovoljna poklonom? Htjela si životinju, dobila si je.*

JELA, zabezegnuta izraza lica, proviri iz šipražja, držeći u naručju malog zeca.

II. DIO

POSLEDJNI DAN

1.

JELIN san. JELA na zelenoj livadi prepunoj šarenog cvijeća, uz rub velike šume. Na nebu bukti veliko crveno sunce, puše topao vjetar. Sad je dvadeset jednu godinu stara, lijepa djevojka, nježnih crta lica, pomalo žalosnih. I dalje je blage naravi. Valja se po travi i igra se sa svojim ljubimcem, malim bijelim zecom.

JELA (tepa mu): Mili moj, nejak, nesretni, što ideš od majke do majke... Ššš, ne boj se, ja ću te čuvati i hraniti, ja ću te maziti i paziti. Ne boj mi se, sav drhtiš od straha, osjećam kako ti srce treperi... Prošla noć je bila hladna, je li? I ova će biti. Ali ne brini se. Ne boj se. Ni vjetar, ni kiša, ni led, ni snijeg neće ti ništa. Sve je to s neba, a sve što je s neba dolazi od Boga. Sunce je zlatna zvijezda i ona će te grijati danju. Ja ću te grijati noću i za svih ostalih hladnih dana. Više nikad nećeš biti usamljen, ni napušten, ni ostavljen, ni progonjen. Više se ne moraš bojati ni lisice, ni čaglja, ni risa, ni vuka. Nijedno živo biće više te neće progoniti. (Duboko udiše.) Vidi kako je krasan dan! Zrak je čist, nebo je plavo, sunce blista na nebu, trava je mirisna i svježja i mi smo sami na svijetu.

Miluje ga. Zec malo skakuće lijevo-desno, ali joj se, prestrašen, odmah brzo vraća i ona ga nježno grli. Vjetar puše snažnije i šumi lišće.

JELA: Eto vidiš. Puše vjetar, ali ti ga se više ne bojiš... Je l' ga se ne bojiš? Tako. I vjetar i cvijet su tebi prijatelji. Zato što si dobar i drag, i malen, i mekan kao pahulja s neba, zato što si i ti Božje biće.

JELA se odjednom ukipi i oprezno osluškuje. Iz šume se začuje prodoran zvuk roga i oštar lavež pasa. JELA se uspaniči, grabi zeca i privija ga uz grudi.

JELA (uzbuđeno): To su lovci! Vjetar nosi tvoj miris prema šumi i psi su ga osjetili! Tiho! Sakrijmo se, dok ne prođu lovci na konjima. Ne boj se, ja ću te čuvati, ja ću te spasiti.

Odjekne glasan topot i bijesno njištanje konja, pomiješano s raspojasanom pjesmom lovaca.

2.

JELA spava u očevoj sobi, punoj lovačkih trofeja – prepariranih ptica, glava životinja i sablasnog, deformiranog rogovlja. Preparirani vuk stoji pored kreveta, medvjeda koža na podu. JELA prestrašeno poskoči u krevetu kad izvana dopre glasna i pijana popijevka.

OČEV GLAS: "O, Jelo, Jelena, zaspala kraj jezera..."

Trlja oči, okrene se, pa ugleda vuka i vrisne. Ustaje iz kreveta i stane medvjedu na glavu. Brzo trgne nogu. Nastavlja oprezno. U pidžami je, bunovna, zijeva. Teturajući ide prema kutiji koja se nalazi u kutu sobe i oprezno zaviruje u nju.

JELA: Zeko? Zeko? Jesi li tu? Zašto si se sakrio?

Na trenutak provire bijele uši pa opet nestanu u kutiji. JELA timari svog zeca; pomiluje ga, nalije mu vode, ubaci mu list salate i jednu mrkvu.

JELA (nježno): Što si mi nevoljan, ha? Samo se skutriš u tom kutu, zadnjih dana, i ne mičeš se. Nećeš? Što ti je?!

Zagleda se u kutiju. Vadi mrkvu.

JELA: A što fali mrkvi? Nije do kraja trula. Samo je malo meka. (Vraća je u kutiju.) Svejedno je pojed, hoću da je pojedješ. (Glumeći strogost.) Razumiješ?! Nećeš? Baš me briga. Hoćeš poslije, kad ogladniš.

Ulazi MAJKA. Sada je to umorna kućanica s pregačom, od četrdeset i nešto godina, neuredne kose i vidno uzrujana. Još bi uvijek bila pristale vanjštine da nije sasvim zapuštena.

JELA: Što je to bilo?

MAJKA: Opet tata!

JELA: Što – tata?!

MAJKA: Znaš.

Razmjenjuje poglede s MAJKOM. Ova gestikulira, pravi grimase, bespomoćno širi ruke. Utišavaju glasove.

JELA: Zar se nije vratio još sinoć?

MAJKA: Vratio se. Ali se upravo nekud sprema.

JELA: Kud će?

MAJKA: Nemam pojma. (Drži se za srce.) Joj meni. U grob će me otjerati.

JELA: Ja tu ništa ne mogu.

MAJKA: Znam. Tko može?

MAJKA sjeda na rub kreveta, dok JELA zamišljeno gleda u kutiju.

JELA: Mama, kad ću moći opet spavati u svojoj sobi? Ovo ovdje (*pokazuje trofeje na zidovima*) me izluduje. Imam noćne more.

MAJKA: Čekaj samo dok nazad premjestimo stvari, treba sve počistiti, urediti, oprati podove.

JELA: Sama ću.

MAJKA: Ne možeš sama. Nije to samo tako. Prije svega, treba dobro oprati podove, jer bi moglo biti opasno.

JELA (*iznenađeno*): Zašto?!

MAJKA: Da se tvom zecu nešto ne dogodi, srce. Posula sam po čitavoj sobi mišomor.

JELA: Mišomor?!

MAJKA: Je. Tata je primijetio miševu u stanu. Kaže da se već pojavljuju odasvud. Razmišljala sam, pa sam zaključila: dolaze kroz tvoju sobu. Samo otuda mogu, ne vidim odakle drugdje. Iz tog prokletog vrta, preko balkona.

JELA: Zaboga, Zeku ćete mi otrovati!

MAJKA: Nećemo. Zato ti to i govorim. Znam gdje sam sve posula prah pa ću dobro oprati podove. A onda ćemo sve pospremiti. Tu mi ti trebaš pomoći.

JELA zabrinuto gleda u MAJKU.

JELA: Dobro, mama. Pomoći ću. Ali neka to bude što prije.

MAJKA: Polako, srce moje. Imam posla preko glave. Tek si se vratila kući. Tko je mogao znati da će sve ispasti tako naglo...

JELA: Već sam tri tjedna kod kuće...

MAJKA (*ne sluša je*): Nismo mi mogli znati da ćete vas dvoje tako naglo prekinuti. Tko se tome mogao nadati? Otac ti je dao svoj lovački kabinet...

JELA (*prekida je, uzrujano*): Mama, prekinimo već jednom s tom farsom. Mi nemamo nikakav lovački kabinet, ovo je obična dnevna soba. Ovo je stan, nije lovački muzej. A ovo smeće po zidovima... To sve treba baciti...

MAJKA (*tiho*): Nemoj da te on čuje. To je jedino što mu je ostalo u životu, vidiš ga kakav je, vidiš kako danas živimo... (*Uzdiše.*) Na niske smo grane spali.

JELA: Fazan i srneća glava puni su moljaca.

MAJKA: Znam, dušo. Moljci. I vuka su nam skoro dokrajčili. Probala sam, ali lavanda nije dovoljna. Moram pronaći neko jače sredstvo. (*Nježno, optimistično.*) Sve ćemo to nas dvije riješiti, čim se uhvatimo posla.

JELA: I još nešto. Po noći me nešto grize. Pogledaj mi ruke. Sva sam se raščesala.

MAJKA: Ne znam. (*Razmišlja.*) To može biti jedino...

Jedne večeri Grizli je ovdje doveo svog psa, pa je možda medvjed od psa dobio buhe.

JELA (*zbunjeno*): Molim? Kakav – grizli?

MAJKA: Ma Mlačo, tatin prijatelj, zovu ga Grizli. Poznaješ ga. Ne znam što bi drugo moglo biti. Pas je cijelu večer ležao na medvjedu. Jadna životinja prjava je ko kolera, Grizli je jako loše drži... Ja mislim, ili su buhe, ili ti je to od živaca. U zadnje vrijeme previše se sekiraš.

JELA: Mama, sve je ovdje prjava. To je alergija. Od prašine ili od grinja.

MAJKA: Grinja?! Što ti je to?

JELA (*umorno*): Pusti. Dobro. Sve ćemo to počistiti za jedan dan.

MAJKA: Ne znam. Već bih ja to učinila, ali tata ne da. Veli da ću mu oštetiti eksponate.

JELA: Kakve eksponate?! On je lud.

MAJKA je tužno gleda, suze joj iskre u očima, ali napor da dokaže suprotno vidan je.

MAJKA: Joj, srce, nemoj tako. Znaš koliko je čitav život bio dobar prema tebi... Uvijek te je pazio ko oko u glavi. (*Raznježeno.*) Sjećaš se kad si počela ići u školu, pa ti je on poklonio onaj prekrasni kožni rokovnik što ste ga zajedno ispunjavali. Ti si taj rokovnik, čini mi se, zvala Teku s lijepim mislima, je li?

JELA: Da, da, mama, sjećam se. I što sad s tim?! Spomenar, dnevnik, teka... Takvo nešto valjda imaju sva djeca.

MAJKA: Obožavala si ga. Jedno vrijeme si unutra stalno nešto zapisivala. Jako rano si naučila pisati.

JELA: I?!

MAJKA: Što – i?

JELA: Što želiš reći?

MAJKA (*sjetno*): Teku s lijepim mislima. Htio je da te kroz život samo to vodi. On te je naučio pisati. (*Sabrano.*) Želim reći da je tvoj otac, u duši, dobar čovjek.

Izvana se začuje zveket boca i prodoran očev urlik.

OČEV GLAS: Ljerkaaaa!

MAJKA (*brzo ustaje*): Eto vidiš što mi radi!

MAJČINO se raspoloženje u trenu sruši. Uzurbano izlazi. JELA se vraća kutiji, kad zazvoni telefon. Javlja se. Uzdrhti, lice joj se iznenada razvedri i rastegne u širok osmijeh, a onda se brzo opet smrači.

JELA: Jurice, ti si?! Lijepo od tebe, da si se konačno sjetio... A zašto? Pa to sam i namjeravala, doći ću po svoje stvari, samo se trebamo dogovoriti... Kako da te

nazovem, znaš da nam je telefon isključen... Ne. Ne zanima me što je Jagoda tamo, to nije moja stvar... Neka je tamo. (*Uzrujano.*) Da! Ne govori mi o njoj. Dobro, ne ljutim se. Razgovarajmo smireno. Da?! Ne možeš tako. Odmah danas? Pa ti si stvarno... Dobro, razgovarat ćemo. (*Nervozno.*) Dobro! Pusti me sad, idem na faks! Možemo se dogovoriti za poslijepodne. Kad? Ne mogu ti sad reći. Ne glumi, ona mi stvarno ne smeta. Dobro! Hvala i tebi! Čut ćemo se kasnije. Da. Nazovi kasnije. Ne mogu sad. Idem na fakultet. U redu, oko ručka...

JELA spušta slušalicu. MAJKA, koja se u međuvremenu vratila, čula je dio razgovora. Zabrinuto pogleda u kćer pa sjeda na rub kreveta i tupo bulji pred sebe.

JELA: Što se dogodilo?

MAJKA: Ništa. Tražio mi je novce, ali ništa od toga. (*Življe.*) Tko je to bio, Jelice?

JELA: Jurica.

MAJKA: Jurica?

JELA (*napola uvrijedeno*): Da, on.

MAJKA: Ah, on. Oprosti što sam uletila...

JELA: Nema veze. Zvat će kasnije. Ionako smo se sve već dogovorili. Više-manje.

Obje kratko šute i mjerkaju se.

MAJKA (*mrzovoljno*): Ideš opet tamo?! Nisu li ti ove godine bile dobra škola?

JELA: Ne, ne idem tamo.

MAJKA: Pa što se onda dogovarate?

JELA: Ništa se ne dogovaramo.

MAJKA (*strogo*): Bolje bi ti bilo da se dogovoriš, pa odeš tamo i pokupiš svoje stvari. Nemamo mi novaca da ti kupujemo nove.

JELA: Upravo sam se to i dogovarala.

MAJKA (*ne sluša je*): Pogotovo ne sad, otkad su tatu... I studiraj. Ne gubi vrijeme na tog... Tog... Budi zadovoljna što te uopće školujemo. Možeš biti sretna da je i tako. (*Nešto blaže.*) Je l' ti znaš, Jelice moja, koliko djece iz ove ulice, osim tebe, uopće ide na fakultet?

JELA (*prevrće očima*): Znam, mama, nitko.

MAJKA: Nije nitko. Ide mali Šišić, ali njemu i tako sve Crkva plaća, pa se to, praktički, i ne računa. (*Zamišljeno, s ponešto zavisti.*) Ali svejedno, znaš gdje je sad? U Vatikanu, dušo moja. Ne prođe dan, a da papu ne vidi. Oni su prema njemu dobri i nježni, hrane ga i oblače, od kruha su mu bolji, a kakav je tvoj bio prema tebi?!

JELA (*prekida je, uzrujano*): Studiram, mama! Nemoj stalno jedno te isto. Znaš dobro da sve ispitate dajem u roku. A ovo su samo moje stvari, pa te molim...

MAJKA (*prekida je*): Ništa ti ja ne prigovaram. (*Zadovoljno.*) I neka ste već jednom prekinuli. Sad valjda i ti vidiš kakav je Jurica. Bolje bi ti bilo da ga nikad u životu nisi upoznala. Huligan jedan, nije on za tebe... A kad sam ti ja govorila...

JELA: Znam, mama!

MAJKA (*utišava glas, povjerljivo*): A reci mi, je l' te to dubre varalo?

JELA: Mama...

MAJKA (*šapće*): Je l' te kad udario? Isuse Bože!

JELA obara glavu kao da će plakati. MAJKA primjeti da je pretjerala pa prestaje. Pomiluje ju po glavi.

JELA: Ne spominjaj se imena Isusa Krista.

Barem ne prečesto.

Spomeni tu i tamo Ozirisa i Adonisa,

da se ne uvrijede,

i ostale njihove aveti i proljetne mutacije.

MAJKA: Hajde, nemoj, dušo. Ti znaš da te mi volimo. Sad kad si se nazad kući vratila, pamet u glavu, pa će sve opet biti dobro. Otići ćeš po te stvari. I gotovo. Bilo pa prošlo. Bolje i za tebe i za njega. (*Ustaje.*) Nego, dodi, srce, da mi malo pomogneš. Nikog drugog na svijetu nemam. Jer... (*Počinja stenjati. Naglo i pretjerano.*) Jer će me tvoj otac u grob otjerati...

JELA (*trgne se*): Što je opet bilo s tatom?

MAJKA (*zlovoljno*): Otišao je dolje, u dućan. Od onog sinoć, bog i bogme, strašno je ožednio...

JELA: Ma memoj. Stvarno?!

MAJKA: Ne krivi mene.

MAJKA podiže ruke, predaje se. JELA se prima za glavu.

MAJKA: Što ja tu mogu. Vidiš kako mi je... Zato te molim, dodi i malo mi pomoz. Treba samo veš objesiti, malo pod u hodniku, a onda oprati nešto suđa, ali to ćemo zajedno...

JELA: Mama, ali skoro moram na fakultet...

MAJKA: Ma, sekunda jedna. Ja bih sama, ali neću stići. Poslije moram na broj 12. Tamo imam dva stana. Generalka.

JELA: Mama...

MAJKA: Da?

JELA (*oklijevajući*): Danas ću, mislim, imati naporan dan.

MAJKA (*lakonski*): Znam, ljubavi. Ali sve ćeš ti to stići, raju moj... (*Ljubi je u čelo.*) Ja ti se divim, Jelo. Ti uvijek sve stigneš...

MAJKA ide prema vratima. JELA nakratko okreće glavu od majke i sva se, puna brige, posvećuje zecu u kutiji.

JELA: Mama... Zeko, izgleda, nije dobro...

JELA pogledava za MAJKOM, ali ova je već izašla.

3.

U maloj, neurednoj kuhinji, JELA i MAJKA upravo završavaju pranje suđa i usput bezvoljno razgovaraju.

PROFESOR se nasred kuhinje igra s dva borbena pijetla. Huška jednog na drugog.

PROFESOR: Hajde.

Borite se.

To je u vašoj prirodi.

To je u čitavoj prirodi, općenito.

Gledate li vi televiziju, uopće?

Ovo je borba za opstanak.

Ovo je Opstanak.

Na kraju će preživjeti jači.

Pijetlovi se bjesomučno počepušaju. Perje leti na sve strane.

MAJKA kašlje.

MAJKA: Već danima kašljem. Kao da mi je nešto u grlu. Kao da me pero škaklja. Ali ne mogu iskašljati.

JELA: Pazi da nešto ne povučesh na pluća. Molim te, pazi se. (*Zabrinuto.*) Opet je prosvjedovao, veliš?

MAJKA: Jest.

JELA: Zašto je uvijek tako?

MAJKA: Što je tako?

JELA: Ti dobro znaš o čemu govorim.

MAJKA (*sliježe ramenima*): Tata je opet ljut.

JELA (*očajno*): Što?! Opet?! Zašto?!

MAJKA (*rezignirano*): Znaš i sama. Kad ga to uhvati, on svaki put prosvjeduje. Ovaj put pred dućanom. Opet se skinuo gol.

JELA: Zašto sad?!

MAJKA: Nisu mu htjeli prodati pivo.

JELA: A zašto?

MAJKA: Nije imao novaca. Ne daju mu više na dug.

JELA: Bilo je krajnje vrijeme.

MAJKA (*sjeda, duboko uzdiše*): Tražio je dvadeset

boca. Rekao je da će platiti kad mu dođe mirovina. Žene nisu htjele. E, onda je poludio. Skida se, a one mu govore: "Nemojte opet, gospodine Lukša." Neke su curice, štu su došle kupiti sladoled, pobjegle plačući. Na svu sreću, dođe Sirka i kaže: "Nemojte susjed, sakrijte sramotu." Jedva ga je smirila.

JELA: Jesu zvali policiju?

MAJKA: Ovaj put nisu. Primirio se. Sirka mu je dala Večernjak. Došo tako kući, samo s Večernjakom, opet je svu odjeću ostavio. Išla bih dolje po stvari, ali žene me gledaju kao da sam ja kriva, a jadnoj meni teško, samo mislim kako da mi je u zemlju propasti. Zato sam tetu Sirku zamolila da ih donese.

JELA: A što sad radi? Jutros me probudio pjevanjem.

MAJKA: To mu je još od jučer, ali sad se smirio. Eno ga, legao je i, hvala Bogu, zaspao.

JELA, odjevena za izlazak, provjerava je li uprljala odjeću i nakratko sjeda za stol. Pije mlijeko iz šalice.

JELA: Idem na faks.

MAJKA: Hvala ti što si mi pomogla. Nego, nećeš valjda gladna?

JELA: A što ima?

MAJKA: Kuham repu.

JELA (*mršti se*): Neću.

Svejedno žalosno pogledava prema loncu.

Do lonca dođe tvor, uzme žlicu i malo kuša. Zatim se namršti i šapicama pokuša zaštititi njušku.

MAJKA: Vidi što ćemo s tatinim zubima. Smrdi mu iz usta, to ti je jedan ve-ce, ne da se više izdržat... Ako nešto ne smisliš, od sutra ja spavam u tvojoj sobi.

JELA (*nervozno*): Mama!

MAJKA (*racionalno, dok gleda u lonac*): Nemoj ti meni – mama, pa mama. To ti je to. Zašto studiraš stomatologiju, za boga miloga. Valjda imaš tamo neku vezu. (*Pogleda je ravno u oči.*) Pitaj nekog profesora.

JELA: Ne pada mi na pamet. Stalno mi se uvaljuju.

MAJKA (*podcjenjivački*): Ma, tebi će se uvaljivat... To su ti, mala moja, doktori. Doktori su kulturni svijet.

PROFESOR: Ja sam taj i mislim o sebi samo najbolje.

MAJKA: Pitaj ih, što košta.

JELA: Dobro. Pitat ću. (*Oklijeva.*) Zec je bolestan.

MAJKA (*pomiluje zeca*): Pati, jadan.

JELA: I? (*Čeka.*) Vodim ga poslije predavanja veterinaru.

MAJKA: Vodi.

JELA: Hoću.

Stoji i bespomoćno je gleda.

MAJKA: Što čekaš? Rekla si da ti se žuri.

JELA: Mama! Daj neku šušku.

MAJKA: Što?

JELA: Daj mi nešto novaca. Zec nema vojno zdravstveno.

MAJKA: Eh, nema više ni tata. Od onog, onda, kad se na burzi... I onda, na ministarstvu... (*oklijeva*) skinuo...

JELA (*prkosno*): Pa što?! Što mu sve to treba? (*Ogorčeno.*) Svaki dan se zbog nečeg crvenimo.

MAJKA: Nije istina, srećo. Susjedi nas opet pozdravljaju. Vidiš tetu Sirku. Bilo pa prošlo. Kažem ti, pitaj za tatine zube! Jedan ve-ce! Ja više ne mogu...

JELA (*očajnički*): Mama, to nije od zubi. To je jetra. Toliko opće medicine znam.

MAJKA: E, sad si ti doktorica. To je od trulog zuba!

JELA (*sva ljutita*): Nije, nego od jetre, ili što ja već znam. Sve u njemu trune, znaš dobro.

MAJKA: Ne želim raspravljati o ocu. Znaš sve što o tome mislim.

JELA: Mama, on je pijanac.

MAJKA (*ne sluša je*): Daj da mi nešto napravimo, kad on neće. Pitaj, dijete. (*Mračno, zabrinuto.*) Još će se ozbiljno razboljeti, a onda gdje smo?!

JELA: Već se razbolio.

Zvono na vratima. MAJKA ide otvoriti. JELA u rukama drži svog malog bijelog zeca i mazi ga. Ulazi susjeda SIRKA, ispod ruke noseći očevu odjeću. To je sad starija gospođa ozbiljnog lica, odjevena skromno, ali prilično strogo. Baca odjeću na stol.

SIRKA: Bok, Jelo!

JELA: Dobro jutro, susjeda.

SIRKA (*majci*): Evo, Ljerka, to ti je sve. Sve sam pokupila, ali mu nigdje nisam mogla pronaći čarape.

MAJKA (*slaže odjeću*): Dobro. Vjerojatno ih nije ni obukao.

SIRKA: Eh, Ljerka moja, ja te nikad neću shvatiti...

MAJKA: Što se tu ima za shvatiti? On je jednostavno takav. A mi se možemo samo Bogu pomoliti...

SIRKA se duboko zamisli. JELA postaje sve više nervozna.

SIRKA (*vrti glavom*): Eh, ne bih ja to njemu dozvolila.

MAJKA: Nemoj tako. Draga moja, ti dobro znaš što je on sve zadnjih godina pretrpio.

SIRKA (*sarkastično*): A što je to on pretrpio?!

MAJKA: Hajde, Sirka, kao da sama ne znaš. Zdravlje, živce je u ratu ostavio... Znaš kako je.

JELA naglo ustaje, ne može više izdržati.

JELA: Mama, moram ići! Daj mi da zeca vodim veterinaru!

MAJKA (*nemoćno širi ruke*): Jelo, srećo moja, ja te volim. Ali nemam ni posrane kune.

JELA: Dobro, hvala ti! Probat ću negdje posuditi. Bok! Dovidjenja, teta!

MAJKA: Bok, srce.

SIRKA: Čuvaj se, dijete.

Odlazi. SIRKA zabrinuto gleda za JELOM. Zatim prijekorno osmotri majku.

SIRKA: Eh, susjeda, susjeda... Pazi što radiš. Upropastit ćeš to dijete. Osim ako prije toga ne upropastiš sebe. U svakom slučaju, upropastit ćete se obje, ako nešto ne poduzmete. Zar ne vidite da vam taj čovjek radi o glaví?

MAJKA: Nemoj tako, susjeda. Vidiš koliko mu je teško. Veliku su mu nepravdu učinili. Zna on biti težak, ali nije jadan kriv. U ovom trenutku moramo biti uz njega. Izjede ga to što ne radi.

SIRKA: Ne radi, jer neće. A i kad bi htio, ne može, jer ne zna. Služite ga, on od jutra do mraka spava. Ti cijeli dan čistiš po kućama, on navečer pokupi novce, pa od birtije do birtije. Kad ne reve po stubištu – a ti znaš da ja njega dobro čujem kad se noću vraća kući – onda cijele dane kuka i žali se. Politika mu je kriva, društvo mu je krivo, cijeli svijet je njemu dušman.

MAJKA: Nemoj tako. Ovaj rat mu je uništio živce. I poslji svega što im je dao – oni su mu se tako odužili. Prokleti rat!

SIRKA: Ma, kakav rat, Ljerko moja?!

MAJKA (*naglo se naljuti*): Nisi valjda i ti, Sirka, od onih... To su naše svetinje i ja u to ne dam dirati!

MAJKA je narogušena, dok je susjeda mirno promatra.

SIRKA (*hladno*): Da su takvi kao tvoj muž vodili rat, to bi imalo gore posljedice nego bezuvjetna predaja.

MAJKA (*primiruje se*): Što želiš reći? A što mu ja mogu?! (*Reznirano.*) Barem ne tuče. Nikad na mene ruku nije podigao.

SIRKA (*sarkastično*): Bravo! Hajde, barem nešto!

MAJKA (*mračno*): Nemoj, Sirka, da o tome raspravljamo. Ja dobro znam što ti misliš o muškarcima. A i ti

znaš što ljudi dandanas o tebi pričaju. Naravno, ja u to nisam nikad vjerovala...

SIRKA (*grubo je prekida, decidirano*): Ja svom nisam nikad ništa napravila. Ja sam to i na sudu dokazala. A ako ih je volja – pa neka pričaju što hoće i sljedećih sto godina!

MAJKA: Dobro, dobro... Ne ljuti se.

SIRKA: Ne ljutim se. Upozoravam te. Da se zlo ne dogodi.

MAJKA: Ma neće. Bog će pomoći.

SIRKA: Hoće, hoće.

Susjede zamišljeno sjede za stolom i slažu mušku odjeću, iako je SIRKA u sebi posve sigurna da je to ponižavajuće.

SIRKA: *Ovo radim iz puke samilosti.*

Do nje dođe Clara Zetkin, nježno je pogleda i rukom blago pomiluje po kosi, gestom koja nije lišena lezbijskog žara.

4.

Predavaonica na fakultetu. JELA strpljivo stoji pred PROFESOROM koji pregledava zeca. PROFESOR je sada dostojanstveno sijed, dijaboličnog izgleda, a dok prevrće zeca, pogledava prema JELI izazovno se smješajući. Pregledava ga stručno i nemilo. Zec se prevrće, pokušava pobjeći sa stola. Jela prestrašeno čeka.

JELA (*prestrašeno*): Niste trebali...

PROFESOR (*energično*): Ništa meni nije teško, draga moja... Nego, reci ti meni nešto drugo. Jesi li se predomislila?

JELA: U vezi čega, profesore?

PROFESOR: Znaš u vezi čega, malena moja.

Neugodna tišina. JELA pokušava odbiti PROFESORA skretanjem pažnje na zeca.

Kroz prostoriju prolazi bubnjar zaglušujuće lupajući u svoj instrument.

BUBNJAR: *On joj ne želi nauditi.*

On je samo želi poučiti.

Tamo gdje je zastao, ostane stajati do samog kraja slike.

JELA: Nisam vas htjela gnjaviti. Samo sam ga uzela sa sobom, da ga poslije odvedem veterinaru...

PROFESOR: Uopće ne gnjaviš, djevojčice, i ne ponavljam

to više... Ja, draga kolegice – ne znam jesam li to ikad prije spomenuo – već trinaest godina predajem na ovom fakultetu. Sviđa mi se ovaj posao. Volim raditi sa studentima, volim predati drugima svoje znanje. Razumiješ, to je strast. Ali nije sve u prenošenju znanja. Treba znati znanje i prihvatiti, treba znati slušati. Imam fenomenalnih studenata, ali s ovim svojim današnjim iskustvom točno mogu reći od koga će biti nešto, a od koga ništa. Na primjer, ti, draga moja Jelo. Učiti, to znači znati – i dati i primiti. Moraš biti otvorenija. Ovo što sad radimo, ima svoje ime i zove se suradnja. A ja kod tebe primjećujem nedostatak toga. Vidiš, ja želim pomoći. Zato ostavljam sve i posve se predajem. (*Uz autoritativan smješak.*) Nije li tako, mala moja kolegice?!

JELA (*obara glavu*): Hvala vam, gospodine.

JELA je postidena, a on, stisnutih zubi, sladostrasno je promatra. Zec pokušava pobjeći, ali on ga brzo grabi za uši i baca nazad na stol. JELA se ocrtava strah u očima.

JELA (*panično*): Nemojte tako, ozlijedit ćete ga!

PROFESOR: Samo polako. Bez straha.

PROFESOR se zavodnički nasmije. Prebaci joj ruku preko ramena, dok drugom čvrsto drži zeca, šijom pribijenom uz stol.

PROFESOR: Vidiš. Neće mu biti ništa.

JELA (*pokušava izmaknuti njegovoj ruci*): Nadam se.

PROFESOR (*blago*): Hajde. Čega se bojiš. Pametna si ti, nemam što za reći. Ali trebaš biti odlučnija, čvršća. Samo znanje često nije dovoljno. Hoće li netko uspjeti u životu ili neće, to je sasvim drugo pitanje. Ti si jedna od mojih najboljih studentica, ali treba imati i malo petlje. Razmisli o tome, jer to donosi uspjeh. (*Uštine je za obraz.*) Ti to shvaćaš, je li?

Baca zeca u korpu i poklapa je. Odlazi do lavaboa, skida gumene rukavice i pere ruke. JELA se malko opušta i zabrinuto zirkira u košaru.

JELA: I, što mislite, profesore?

PROFESOR (*ne sluša je, ali blago*): Ne znam jesi li me razumjela, Jelo, ali ja ti ponavljam, kao što sam ti već jednom prilikom rekao. Sjećaš se? Onda kad smo na fakultetu imali Proslavu tisuću kutnjaka, manifestaciju koju sam ja zasnovao. (*Briše ruke, okreće se prema njoj.*) Sjećaš se o čemu smo tada razgovarali?

JELA (*potišteno*): Sjećam se. I te kako.

PROFESOR: Ja sam ti onda sve rekao. Ja sam u ovom što radim – i još u mnogim drugim stvarima – uspješan. Ali sam već pet godina rastavljen; e, na tom polju nisam uspio. A volio sam ja nju, ipak, tu svoju ženu. I što sad tu mogu. Bilo pa prošlo. Treba biti i ostati jak. (*Unosi joj se u lice. Šaptom, povjerljivo.*) Inače, ja ti najviše volim izvaditi kompliciran kutnjak, ili još bolje, vrlo problematičan umnjak. To je za mene izazov. (*Sladostrasno.*) To je teško, to boli za poludit, to treba znati, pogotovo – ako ikako može – bez anestezije, to je samo za stručnjaka. To je, to je, to je, kako da velim... Teško je pronaći prave riječi za taj osjećaj koji te obuzme poslije. To je, nekad, kad izvadiš... osjećaš se kao da si iščupao stablo. Jesi me razumjela? (*Mjerka je.*) Ti i ja – mi bismo mogli uspjeti.

BUBNJAR: Sve velike riječi i sva velika djela zaslužuju da ih prate bubnjevi.

PROFESOR se nagnje prema njoj s očitom namjerom da je poljubi, ali ona mu se izmakne, hvatajući kavez za zecom. Privija ga uz grudi, u gesti očajničke samoo-brane. PROFESOR teatralno diže ruke od nje.

PROFESOR (*nervozno*): Što je sad, dijete?!

JELA: Onda, gospodine, hoće li mu, ipak, biti dobro? Možda je sve ovo ludo... Nisam vas htjela gnjaviti, ali kad ste se već ponudili... Osim toga, iskreno rečeno, i nemam novaca za veterinara...

PROFESOR (*podrugljivo*): Rekoh ti, Jelice moja, samo pitaj, zašto ne bi pitala. (*Hladno.*) Pitaš me, dakle, za zeca.

JELA (*cmizdravo*): Oprostite... Nisam imala koga drugog. Vi ste doktor, pa mislim...

PROFESOR (*smireno, hineći prijateljstvo*): Ja jesam doktor. Nisam veterinar, ali općenito, toliko o životinjama znam. Koliko ti mogu pomoći, pomoći ću...

JELA: Pa što mislite, što mu je?

PROFESOR (*sliježe ramenima*): Biologija.

JELA: Što – biologija?

PROFESOR: Ništa. Biologija je u pitanju. Star je. Ništa mu nije. Ja tebi nikad ne lažem. On je samo star.

JELA pokupi kutiju u naručje i nježno je zagrlji. Tužna je. PROFESOR je pomiluje po kosi.

PROFESOR: Jelice, ne budi tužna. Dođi, idemo dolje do laboratorija, pa da ti pokažem jednog malog kunića. Ako hoćeš – dam ti ga. Dopusti mi da ti ga poklonim...

JELA (*na rubu plača*): Nemojte, molim vas... Ako on

umre, ja ne želim više nikad imati zeca. Niti jednu drugu životinju.

PROFESOR je tješi. Grlji je i privlači sebi. Pokušava je poljubiti u usta, ali to ispada nespretno, jer ona drži kutiju. Izmiče mu.

PROFESOR (*strasno*): Ljubim te, mala moja!

JELA: Molim vas!...

PROFESOR (*tihom i nježno*): Jelo, ti znaš da te volim...

JELA (*nevoljko*): Professore, nemojte. Tu smo priču već toliko puta prošli...

PROFESOR (*pušta je*): Dobro. Kad ti tako želiš...

Traje vrlo mučna tišina, za koje JELA gleda kako bi umakla.

PROFESOR (*službeno, ali i prijateljski*): Reci ocu da dođe. Ti znaš da je on moj dobar prijatelj. Neka dođe. Kad god hoće, pa ćemo mu srediti te zube...

PROFESOR: Sve ćemo mu ih povaditi.

PROFESOR: On je dobar i čestit čovjek. Ne zaboravljam ja koliko mi je u životu pomogao. (*Malo čeka, onda razočarano pogledava na sat.*) Eto, već sam sat vremena izgubio. Sad moram ići. (*Svisoka.*) A ti, ako se opametiš, slobodno dođi. Moja su ti vrata uvijek otvorena.

PROFESOR, bijesan, odlazi. JELA sjeda u klupu i stavlja korpu sebi u krilo i tužno miluje zeca.

JELA (*strogo, nježno*): Nemoj mi zadavati brige. Vidiš kako to onda ispadne. Sram te bilo, samo mi stvaraš nevolje. Razumiješ? (*Sasvim nježno.*) A što je, mali? Tebe čak i šuštanje lišća plaši. Ne tražiš puno, dobro si odgojen. Skroman. Suzdržan. Ti si od onih Božjih stvorenja što nikad ne viče, ne žali se. A tako ti malo treba. Malo čiste vode i zraka, list salate ili kupusa, možda jedna mrkva. (*Ljubi ga.*) Volim te. Šteta što nikad neću imati svoj povrtnjak, hranila bih te najboljim plodovima. živio bi... tisuću godina. Ali nema veze. Pošto si Božje stvorenje – još bolje – ti ćeš živjeti vječno.

Bubnjar odsvira svoj tuš.

5.

MAJKA i OTAC u kuhinji. OTAC je danas ogroman, de-beo i teži oko sto pedeset kilograma. Za stolom sjedi u gaćama i bulji u tanjur pred sobom. Mrzovoljan je i maturan. Odbaci žlicu. Kipi od bijesa.

Na naslonu njegove stolice stoji plamenac i tako će

ostati dokle god on sjedi, stalno saginjući kljun prema njemu, kao da se čudi. Tako će ostati sve dok OTAC ne ustane. Povremeno mu kljunom poteže kosu, pokušavajući tako počešljati i njegove misli, jer je dobroćudan i bezazlen.

OTAC: Ja sam okrunjena glava.

Ugledajte se u mene i slijedite me.

OTAC (ženi, kivno): One će kurve sa mnom tako bezobrazno. Kurvetine. A to je samo zato što sam slučajno donio devetnaest flaša, a mislio sam da ih je dvadeset. Kao da je meni u interesu da ih prevarim za jednu flašu?! Sad će još ispasti da sam lud i da ne znam brojati ni do dvadeset.

MAJKA: Devetnaest ili dvadeset, nije to važno, samo ti više ne daju na dug.

OTAC: Na koji dug?! Kakav prokleti dug?! Pa vratim odmah, čim mi stigne mirovina. (Udara šakom o stol.) Velim im – gospođe, dajem vam svoju vojničku, časničku riječ. A one meni k'o da sam zadnje klošarsko govno, a ne satnik Hrvatske vojske.

MAJKA: A što ti treba da se stalno skidaš gol?

OTAC (ne sluša je): A vidjet ćeš, kad se ponovno razmotri moja žalba na ministarstvu – slučaj je sada na reviziji – čekam rješenje, može stići svaki dan. A onda se mogu samo javno ispričati, poljubiti me u guzicu i prevesti u čin bojnika u miru.

MAJKA (zajedljivo): Samo se ti nastavi skidati pa ćeš vidjeti kad ti odbace zahtjev.

OTAC (zamišljeno): I to se može dogoditi. Znam da sam im u nosu.

MAJKA: Pa zašto onda stalno skidaš gaće?

OTAC (vrlo uvrijeđeno): Ja se ne skidam, ja prosvjedujem. Ja imam ustavno pravo na miran prosvjed. A što bi ti htjela?! Da se razmašem šakama i sve ih lijepo razbijem i natučem, da ih pobijem bombama?! Ti nisi logična, ženo. Možda to oni samo čekaju, da im dam povoda, pa da me se riješe. Ili da štrajkam glađu, pa da onda skapam? Jedva bi to dočekali. Ovako mi ne mogu ništa. Ja sam miran čovjek, ne dižem bunu, ne dižem ruku ni na sebe ni na druge. Osim toga, ja sam legalist, to znaš, a miran prosvjed, koliko ja znam, u ovoj zemlji još uvijek je legalan. (Zajedljivo.) Ili ti misliš da možda više nije?!

MAJKA (očajna, grabi se za lice): Daj, jedi, molim te.

OTAC: Ne mogu. Ne jedem jebenu repu i ti to jebeno dobro znaš. Ali i dalje je kuhaš. Ja, ženo Božja, ne mogu

živjeti od repe. Niti od krumpira, niti od riže, niti od kruha, niti od poezije. Puricu hoću, ali puru, bogme, neću. (Uvjerljivo širi ruke.) Ja imam muško tijelo, oprostite ako sam za to kriv, ali ja imam jebeno muško tijelo. Vidiš me koliki sam. Ja sam muškarac. Lovac. Vojnik. I to ne bilo kakav vojnik – ja sam satnik Hrvatske vojske. I ja sam gladan. Istina, imam lavovski apetit, što ja tu mogu, a ti me hraniš samo ovim govnama.

MAJKA: Izvoli, pa ti kuhaj.

OTAC: I hoću. Morat ću, jer si ti obična koza.

MAJKA (sklanja tanjur sa stola i mrmlja za sebe): O, životinjo, život si mi uništio, mladost si mi upropastio, živce si mi požderao, a sad grizeš i ovo malo što je ostalo... (Naglo mijenja ton. Staloženo.) Nego, hoćeš da ti ispečem jaja?

OTAC: Pun mi je kurac jaja. (Pogleda nadolje prema hlačama kao da je rekao nešto posve nelogično.) Hajde, peci jaja. Ispeci mi šest komada.

MAJKA: Nema šest, ima samo dva.

OTAC: Dva jaja?! Pa što ti misliš, da ću ja sa samo...

MAJKA: A koliko ćeš? Hoćeš jedno?!

OTAC: O, zmijski jeziče! (Zaurla.) Ja da ti jedem ta dva jaja, pizda ti...

Zazvoni telefon, koji ga na svu sreću prekine u pola riječi. OTAC ustaje i javlja se. MAJKA gleda u frižider.

OTAC (strogo): Satnik Lukšić pri aparatu. Tko je? (Razvedri se, ulizivački.) A, ti si, Jurice! Hajde, baš mi je drago što te čujem. Nešto te nema u posljednje vrijeme. Nego, skokni ovamo, kupi nešto piva, pa da popričamo, što ćemo ovako preko telefona... (Razočarano.) Ne možeš? Ne. Jelica se još nije vratila s fakulteta... Što? Da dođe iza pet – po što? Koje stvari? Dobro... Nego slobodno ti... Halo? Halo?! (Ženi.) Prekinuo je. (Mrzovoljno poklopi slušalicu.) Onaj njen.

Majka zatvara frižider.

OTAC: Rekao je da dođe iza pet po neke stvari.

MAJKA: Prekinuli su.

OTAC: Prekinuli?! Ma što veliš...

MAJKA: Kao da ne znaš. Što misliš, zašto je već tri tjedna opet kod kuće?

OTAC: Znam, ali mislio sam da to nije ozbiljno. Ne uplićem se ja ni u čiji život.

MAJKA: Treba urediti Jelinu sobu, raskrčiti onaj kaos...

OTAC: Idi pa raskrčuj, nije šuma. Velika stvar. I bolje da više ne spava u lovačkom kabinetu. Samo uništava

eksponate. (*Lupa se po čelu.*) Ti su predmeti, ženo božja, od neprocjenjive vrijednosti. Je l' ti znaš – ja o tome zadnje vrijeme intenzivno razmišljam – da bih ja ovdje mogao otvoriti muzej? Postav imam. Registriram kulturnu djelatnost, nađem sponzore, malo uredimo stan i pokazujemo ljudima. Mi bismo od toga mogli fino živjeti. Ja sve vodim, Jelu natjeramo da pomakne guzicu i malo se pozabavi oko marketinga i tih stvari – mlada je, moderna je – a ti... Ti bi mogla prodavati karte i čistiti muzej. Uz moju mirovinu, lijepo bismo od toga živjeli. (*Skromno.*) Mali privatni muzej, ništa pretenciozno. Neka ljudi vide. Karta, recimo deset, ma što deset, pet kuna. Budimo realni. Tek toliko, za pivu. Eee, ali kad to onda iz neke škole pošalju čitav razred da uči prirodopis...

MAJKA (*prekida ga, prezrivo*): Bolje ti misli što ćemo s tim miševima.

OTAC (*zamisli se*): Da. Stvarno. Postavlja se pitanje – što ćemo s miševima?

MAJKA (*zlobno*): Ne znam. To su tvoji miševi.

Plamenac raširi krila i, stideći se, sakriva glavu.

OTAC je nakratko gleda kao da ništa ne razumije, a onda naglo mijenja temu.

OTAC: I oni prekinuli, kažeš?! (*Gnjevno.*) Jesam li za to možda kriv?! Velim ti ja, već otkad, da je to govno...

MAJKA: I ne spuštaj mu slušalicu. Neka djeca sama riješe svoje probleme.

OTAC: Ne spuštam ja njemu, nego je on poklopio meni. Stoka bezobrazna, neodgojena. I što ja imam s njihovim problemima? Daj mi radije ta jaja i začepi.

MAJKA (*zlorado, gotovo pa radosno*): Nemaš više ni jaja. Nema, brate.

OTAC: Nema?! Rekla si da ima dva.

MAJKA: Pojelo se. (*Sjeda.*) Ja više ne mogu.

MAJKA, da bi dokazala težinu svojih riječi, iznervirano baca pregaču na stol. OTAC za to vrijeme nervozno šeta po sobi i prezrivo gleda ženu, koja se sva snuždila i odsutno bulji pred sebe.

OTAC (*sarkastično*): Nema više jaja?! I što sad? Valjda ćemo iznaći neko rješenje. Hoćeš medalju za tugu?!

MAJKA (*očajnički vrti glavom*): Pusti me, pusti me...

OTAC (*goropadno*): Daj šuti, ženo. Je l' ti to mene tjeraš da sad skinem pušku sa zida i pođem u lov?! Pa ako treba, ubit ću... Ako sad odem u lov... Ja ću uloviti... Ulovit ću... jebenog slona! Ali neću ga ubiti niti ću ga upucat, ja ću ti ga lijepo zarobiti! (*Sarkastično.*) A, onda

ću ga, srce, samo za tebe, natjerat da mi izleže jedno svoje, slonovsko jaje. Samo da mi ga ti ispečeš, moja fina damo.

MAJKA: Ne mogu, ne mogu više...

Plamenac, u silnoj mucu, pokušava OCU izleći koje jaje, ali mu to ne ide, jer je mužjak. Snuždi se.

PLAMENAC: Sve bih dao da im mogu pomoći.

Njemu, njoj, Jeli, svima.

Ali mi životinje tu smo prilično bespomoćne.

Ne mogu mu izleći jaje.

Oprostite.

Mužjak sam.

MAJKA plače, OTAC se malo smiruje.

OTAC (*smekšano, tješije*): Šuti, daj. Ne budi plačipizda.

Ode do frižidera i izvadi bocu mineralne vode. Pohlepno pije, jer je neopisivo žedan. Pogleda ženu i malo mu bude žao, pa sjedne do nje. Grli je i tješije.

OTAC: Hajde, mala moja, ne pizdi. Izašao sam, što da radim cijeli dan po kući. Bili smo sinoć zajedno, malo popili. Ja, Grizli i Smrt Crne Životinje.

MAJKA: Tko ti je sad taj?

OTAC (*meko*): Ma Blaž, znaš ga... (*Gotovo pa snishodljivo, s nostalgijom.*) Sjednemo tako, samo da malo popričamo o starim danima. Sjetimo se mrtvih prijatelja pa nas ponese. (*Cereka se, oduševljeno.*) Joj, da si čula što je sve Grizli ispričio.

MAJKA: Zaveži. Kao da sam ja blesava. Sva trojica ste bili kuhari 212-e pozadinske. A Grizli je u onoj tavrji još vozio napoj našoj tetki za svinje. (*Mračno.*) Vidim da si još pijan.

OTAC: Ma što ti je?! Pijem vodu, ludo jedna.

MAJKA: Mamuran si.

OTAC: Ja nikad nisam mamuran. Od čega bih ja bio mamuran?! Kako to misliš?

MAJKA (*uzrujano*): Pa sad veliš da ste jučer pili.

OTAC (*lakonski*): Što je to prema onom koliko mi možemo.

Čuje se otključavanje vrata.

OTAC: Hajde, mala, ne cmizdri. Ako se puške treba latit... Znaš da ću te uvijek štiti. Ja te razumijem. Razumiješ to? Ja te volim. Ti si ljubav mog života. (*Nježno.*) Ti i moja Jela. Samo vas volim. Ja imam tri srca ko ova Radenska! Svoje i dva vaša!

MAJKA: Ne pij to, budalo jedna. Ishlapilo je, već dva

tjedna stoji u frižideru. Dobit ćeš sračku. Samo nam još to treba.

Ulazi JELA. OTAC smjesta ustaje i nasilno je grli. Pa-tetičan je, suze mu teku niz lice, samo što je ne uguši zagrljajem. Ona je nevoljna i otima mu se. želi odložiti košaru sa zecom, ali je OTAC poteže.

OTAC: Jelo, Jelice moja! Volim te!

JELA: Pusti!... Ispast će mi zec!

OTAC: Ostavi se sad zeca i zagri oca.

JELA odlaže košaru sa zecom na pod.

JELA (Majci): Majko, što mu je?!

MAJKA: Pijan je ko majka.

OTAC (grleći je, pjevuši): "Jelo, Jelice, zaspala kraj je-zera..."

JELA (odgurne ga): Pusti me!

JELA, sva tužna, izlazi iz kuhinje.

JELA (okreće se, s vrata): Je li me Jurica zvao?

MAJKA: Zvao je. Rekao je da dođeš iza pet. (Nježno.) Hajde, srećo, ne budi tužna...

OTAC: Zvao je, naravno da je zvao. I ja sam njega zvao, ko čovjek čovjeka, ali nije htio doći. Onda sam ga poslao u krasni kurac. Nije htio popiti pivo sa mnom.

MAJKA: Začepi ta prljava usta! Stoko!

OTAC (širi ruke): Ništa nisam rekao. Ja sam ozbiljan čovjek. Radije bih umro nego se uplitao u odnose mladih ljudi. Sad ste me stvarno uvrijedile...

JELA stoji na vratima i pogledava MAJKU. OTAC se duri. Dohvati sa stola MAJČINU pregaču.

OTAC (ispuše nos u pregaču): Dosta! Koze! Tako ćete vi meni. Malo sutra!

JELA (na rubu plača): Mama, ja moram ići.

MAJKA: Kuda, srećo?

JELA: Moram. Dogovorila sam se.

MAJKA: Dobro, kad moraš...

OTAC (zvijera lijevo-desno): Ja vas više ne mogu pratiti. Ja moram nešto pojesti pa makar pojeo... (pogleda u zeca u gajbi) nešto... nešto... nešto ravno iz onog prokletog dućana... gdje su me onako gadno ponizili!

MAJKA: Idi pa pojedj. Vidjet ćeš što će ti se dogoditi. S policijom će te dočekati.

JELA i MAJKA ga gledaju. OTAC se nervozno osvrće. Prije nego što će izaći, JELA se saginje i pomiluje zeca.

JELA (šapće zecu): Brzo ću se vratiti. (Majci, žalosno.)

Idem do Jurice.

MAJKA: Jelice, smiri se. Drži se, ljubavi moja. (Ustaje i grozničavo je grabi, grli je.) Nemoj, Jele. Misliš da ja ne znam da je ona druga tamo uselila? Idi ako baš moraš, ali nemoj se ništa svađati.

JELA: Neću se svađati.

MAJKA: I nemoj. Bolje ti je.

JELA: Ne pada mi na pamet.

MAJKA: Zadrži dostojanstvo. I ne uzrujavaj se. To te mama moli. Volim te, Jelo... Voli te majka...

MAJKA pogledava prema JELI koja izlazi iz kuhinje, pa onda u OCA koji pilji u zeku.

6.

JURIČIN stan. To je vrlo prostrana soba koja na jednoj strani ima prostor za spavanje i dnevni boravak, na drugoj šank koji improviziranu kuhinju dijeli od ostatka prostorije. Iza šanka stoji JAGODA, visoka djevojka duge kose i krupnih oblina. JURICA, posve opušten, s cigaretom u zubima, sjedi nalakćen za šankom.

JAGODA: Koliko će se zadržati ovdje?

JURICA: Ne znam. Deset-petnaest minuta. Je l' ti smeta?

JAGODA: Ne smeta. Nije važno. Neka bude koliko hoće, samo se ti pobrini da se sve to riješi danas.

JURICA: Riješit će se.

JAGODA: Jesi li joj sve spremio?

JURICA: Jesam. (Pokazuje na stvari u kutu.) Tu je.

JAGODA: Onda dobro.

JAGODA razgledava JELINE stvari. Uzima iz kutije rokovnik. Otvara prvu stranicu.

JAGODA (čita): "Deseti rujna tisuću devetsto osamdeset pete. Teka s lijepim mislima." (Sarkastičnim tonom.) "Jeli od tate za sretan polazak u prvi razred. Draga Jelo, danas kada u tvom mladom životu započinje nešto novo, veliko i lijepo... u školi i u radu... u učenju i u igri... kako u bezazlenom veselju, tako i u ozbiljnosti obaveza... neka te čista i vedra misao vodi kroz život." (Lista.) "Uči, pa ćeš znati." "Želi, pa ćeš moći." "Bori se, pa ćeš uspjeti." (Krajnje podrugljivo.) Ma kako je to dirljivo... (Lista dalje.) Vidi! Jelina pjesmica o jeseni. Njena prva pjesmica. (Lista.) Ovo je sad ozbiljnije. Jedna društvena misao, iz rujna osamdeset devete. Rukopis je već nešto vještiji. "Svaka ljudska zajednica

mora biti zasnovana na ravnopravnosti, bliskosti i poštovanju." Kako samo napredno za tako malu curicu. (*Lista dalje.*) Devedeset druga. Mala Jela nam se, izgleda, zaljubila. (*Krajnje sarkastično.*) "Ljubav ispunjava dušu plemenitom radošću." Diiivno! (*Jurici.*) A je li to posvećeno tebi, macane?

JURICA (nezainteresirano): Nemam pojma.

JAGODA: Neće biti. Bilo bi to malo prerano. (*Lista.*) Ima još malo, onda se tu odjednom prekida. Šteta. Naša Jela sada je već odrasla. (*Lista na brzinu dalje. Iznenađeno.*) O, vidi ovo! Počinje opet. Ali ovo su sad već noviji datumi. Rukopis joj je sasvim ispisan, postaje nečitko. (*Ide prema kraju.*) Vidi, vidi! Ovo je već sasvim friško. (*Sriče.*) "Stojim u mjestu, na sredini sobe, ne mogu se pomaknuti... šutim i slušam što mi govori... Trpim u tišini..." Tako nešto. "A onda odlazim u kut, gdje plačem bez glasa." Ili... "Tvrđi da je zdrav, i to je istina. Njegova jedina bolest je moralna bolest." I... tako to. (*Jurici.*) Mala ti je ovdje postala prilično mračna. Što si joj to radio, maco?

JURICA (*sliježe ramenima*): Ništa.

JAGODA: "Daleko davno."

JURICA: Što si rekla?

JAGODA: Piše samo: "Daleko davno." To je posljednji zapis. Dalje nema. (*Krajnje afektirano.*) Nema više lije-pih misli. Tekica ispunjena.

JAGODA se tiho cereka, dok se JURICA, koji je uopće nije slušao, nervozno vrti po prostoriji. Cigareta mu do-gorijeva pa je gasi u pepeljari.

*U pepeljari, pomiješan s opušcima i komadićima papi-
ra, nalazi se pepeo ptice Feniks. Ona, napola formirana,
tek malko isturi glavu i goluzdravi vrat pa oprezno pogle-
da uokolo.*

FENIKS: Nisam siguran da se želim ponovno roditi.

Vrati se nazad u pepeo.

JAGODA: Svašta je ovdje tvoja mala napisala.

JURICA: Ostavi to. Treba doći svaki čas. (*Zagleda se u Jagodu. Zgranuto.*) I skidaj tu majicu!

JAGODA: Zašto?

JURICA: Skidaj, jebote! Brzo! To je njena majica!

*JAGODA baca teku na kutiju, baš kad se začuje zvon-
ce na vratima. Uznemire se.*

JURICA: Brzo!

JAGODA (*skida se*): A u pizdu materinu, zašto mi to rani-
je nisi rekao...

JURICA: Ubaci je u torbu!

Ponovno zvon.

JAGODA: Ne paničari. Idi otvoriti.

On ode otvoriti, dok JAGODA na brzinu trpa majicu u torbu.

JAGODA: Jebi ga. (*Sarkastično.*) A baš mi dobro stoje njene majice. Malo su mi premale pa se lijepo pripiju.

Petlja i ima problema sa zatvaranjem torbe, baš u trenutku kad u prostoriju ulazi JELA. Ugleda JAGODU u grudnjaku kako prčka po njezinim stvarima.

JAGODA (*pretjerano srdačno*): Bok, Jelo! Sad ću ja, brzo.

JURICA: Sjedi.

JAGODA izazovno prolazi pokraj nje i izlazi iz sobe. JURICA ostaje miran, glumata s cigaretom u zubima, kao tip koji stvari drži pod kontrolom.

JELA: Ovo je namjerno? Zašto me ponižavaš?

JURICA: Tko te ponižava?

JELA: Ti. Znao si da dolazim. Što to ona izvodi? Sama sam si kriva. Nisam trebala doći.

Dolazi do svojih stvari. S vrha kutije podiže rokovnik.

JELA (*uznemireno*): Ovo je moja teka. Što radi ovdje?

JURICA (*hladno*): Nemam pojma. Ti si je ostavila.

JELA (*ljutito*): Jurice...

JURICA: Ja sam samo pospremio tvoje stvari. Odjeću, knjige, papire i tako to.

JELA: Čitao si?

JURICA: Što? Što je to, uopće?

JELA: Moja teka. Nešto kao dnevnik. Takve stvari se ne diraju, osim kad ti netko dopusti.

JURICA: Nikad vidio.

JELA (*namrgođeno*): Jesi li čitao?

JURICA (*hladnokrvno*): To? Ti dobro znaš da ja nikad ništa ne čitam. Ne čitam ni knjige ni novine. Samo sport i oglase. Daj, sjedi i ništa ne brini.

Vraća se JAGODA, odjevena. JELA je sumnjičava, malo oklijeva pa stavlja teku u kutiju i sjeda. Sve troje se međusobno promatraju i šute.

JAGODA: Oprosti. Baš sam se presvlačila. Kad si zazvonila.

JELA: Nema problema. Samo, možda to nismo trebali danas.

JURICA: Ako ti je glupo, ja sam ti rekao... mogli smo se i drugačije dogovoriti.

JELA (*suzdržavajući se*): U redu je.

JURICA: Onda dobro.

Muk.

JAGODA: Ako vi hoćete porazgovarati, mogu ja otići prošetati.

JELA (*niječno zavrti glavom*): Ne treba.

JAGODA: Jesi li za kavu?

JELA: Ne, hvala.

JAGODA: Hoćeš čaj?

JELA: Ne.

JAGODA: Hoćeš li tanjur graha?

JELA (*na trenutak se zamisli, onda odmahne glavom*): Neću, hvala. Nisam gladna.

JAGODA: Šteta. Baš je dobar. Mi smo oboje dvaput vadili. Danas sam ga skuhalo. Stavila sam puno suhe vratine i kobasice. Dobre kobasice. Domaće.

JELA: Neću. Maloprije sam doma ručala. Uzet ću stvari pa idem.

JURICA: Ne moraš žuriti...

JELA: Ne. Moram ići.

JURICA: Tu su ti. Sve je složeno.

Pokazuje na torbe i kutiju sa strane. JELA pogleda u JAGODU s namjerom da joj nešto kaže, ali JAGODA izlazi van nekim poslom, očito da im se skloni, jer je i njoj sad neugodno.

Ulazi OTAC, vadi grah u tanjur i jede. Zadovoljno mljacka.

OTAC: Ovo je dobro.

Ovo je jebeno dobro.

Da se mene pita, ja bih, možda, ubacio malo suhe plečkice.

Ali tko mene danas što pita.

OTAC je slobodan ostati do kraja ove scene i jesti. Zavirit će i u frižider, gdje se nalazi i pola boce crnog vina.

JURICA: Kako je Zeko?

JELA (*mrzovoljno*): Dobro. Baš tebe briga za Zeku.

JURICA (*sliježe ramenima*): Eto. U torbama ti je odjeća, u kutiji su knjige i ostalo. Sitnice. Sve sam ti složio.

JELA (*sarkastično*): Baš si zlato.

JURICA: Ljutiš se?

JELA: Ne, zašto? Sve je savršeno. Nije li?

JELA podiže stvari s poda i odvaguje. Teško joj je i nespretno. JURICA joj želi uzeti jednu torbu.

JURICA: Pomoći ću ti.

JELA: Ne treba. Samo... (*Gleda stvari.*) Samo me odvezi, ako možeš, ovo je prilično teško.

JURICA: Rado...

JELA: To ti je petnaest minuta.

JURICA: Hoću, ali nažalost... (*Sliježe ramenima.*) Auto mi je pokvaren.

JELA: Znači nećeš?

JURICA: Hoću, kažem ti, ali ne mogu. Pokvaren je. Hoćeš da ti dam za taksi?

JELA: Eto, velim ja, baš si zlato...

JURICA: Ne moraš biti sarkastična.

JELA: Nisam htjela. Oprosti, zaboravila sam da imaš osjetljivu dušu.

JELA stoji pretovarena i ne pomiče se s mjesta. JURICA gubi samopouzdanje, ne zna što bi.

JURICA (*tiho*): Što ti je? Izgledaš umorno.

JELA: Kad i jesam umorna.

JURICA: Moraš se odmoriti.

JELA: Nisam baš sigurna. Umor mi pomaže. Otupljuje me. Umrtvljuje mi misli.

JURICA: Što to govoriš? (*Zabrinuto.*) Tebi je loše.

JELA (*podrhtava*): Nije više. U početku mi je izgledalo kao da idem nekim tamnim putem. Dugim, iscrpljujućim. Sve je bilo puno prikrivenih zamki. Sada znam da uopće nije tako. Jednostavno je. Odvratnost mi u tome pomaže. Mogu ti samo zahvaliti.

JURICA (*pokušava je pomilovati po licu*): Nemoj tako. Ja te volim, Jelo.

JELA (*uzmiče*): To nije istina.

JURICA: To je istina.

JELA: Onda ja tebe ne volim.

JURICA (*na trenutak se zamisli, odmahuje glavom*): To ne može biti istina.

JELA (*umorno se osmjehuje*): Kakva taština.

Ide prema vratima.

JURICA (*nervozno*): Jelice, čekaj, baš si luda. Ti znaš da bih ti ja uvijek pomogao. Ti znaš koliko te volim. (*Vadi novac.*) Evo ti, uzmi koliko ti god treba.

JELA: Hvala ti, ne treba mi.

JURICA: Daj uzmi.

JELA gleda u novac. Lomi se, kad se baš u tom trenutku u sobu vraća JAGODA.

JAGODA (*autoritativno*): Daj Jelici za taksi, ako nema.

(Jeli.) Šteta što te ne može odvesti, baš smo jučer odšlepali kola kod automehaničara. Tjedan dana neće biti gotova.

JELA: Ne treba. Čekaju me vani.

JAGODA (*Jurici, strogo*): Daj joj ti ponesi, barem do dolje. Nemoj biti konj.

JELA (*otima stvari Jurici koji pruža ruke*): Mogu sama. Nije mi teško.

Ide prema vratima, JAGODA joj ih otvara.

JAGODA: Ako ja još nešto nadem, ili ako se ti nečeg sjetiš da je ostalo, slobodno nazovi.

JELA: Hoću.

JAGODA: Bok, Jela!

JELA: Bok.

JURICA: I javi se.

U prostoriju došće bijeli labud, još jednom nezatno raširi krila, bolno se oglasi i na licu mjesta ugine.

JELA izlazi pretovarena stvarima. Zatvaraju za njom vrata. Čim ona ode, JAGODI nestane smiješak s lica.

JAGODA: Luda mala. (*Ljutito.*) I što joj imaš govorit da se javlja. Ti nisi normalan!

JAGODA bijesno izade iz sobe. JURICA nekoliko trenuta zbunjeno gleda za njom, onda slegne ramenima i udobno se zavalj za svoj šank, otpuhujući kao da je golem teret skinuo s vrata.

JURICA: Što ja tu sad mogu? I što me uopće briga. (*Zadovoljno.*) Volim sjediti za šankom i zato imam ovaj šank u sobi. Dosta sam razmišljao dok konačno nisam shvatio da bih čitav život za šankom proveo. Sam sam ga napravio. Istina, pomogla mi je Jelica, ova moja bivša, ona ga je lakirala. Dobra je to mala, volio sam ja nju, samo... nije to išlo. He! Bila je još klinka kad sam je upoznao, ali jedan bombon od pičkice, nema bolje za... za... ha! – što da velim?! Onda sam joj poklonio tog malog zeca, nakon što sam je... kad sam je poveo da tobože gledamo onaj mimohod. Bilo joj je to prvi put. Zato sam joj poklonio tog zeca, pa da se onda i jebe kao zečica. Inače, ja znam da se životinje ne poklanjaju. To je, kažu, nepristojno. Ali ja sam joj ga baš namjerno poklonio, baš zato. Još kažu da nije pristojno poklanjati ni biljke lončanice.

Natoči si piće i u slast ga iskaplji.

OTAC natače vino i kuca se s njim.

7.

U lokalnoj pivnici Duga devetka. Za stolom na otvorenom, odmah do ulice, sjedi OTAC sa svojim prijateljima BLAŽOM i MLAĆOM. Neraspoložen je, gleda na ulicu, dok njegovi prijatelji veselo čavrljaju. Domaća atmosfera, domaće društvo, domaće pivo i domaća glazba; sva trojica prilično su pijani.

Prilazi im konobar i puca OCU u glavu. OTAC se sruši mrtav.

KONOBAR: Tako.

Valjda se nečim mora opravdati ovo ime.

Duga devetka.

Prije godinu dana ja sam preuzeo lokal od pokojnog gazde.

BLAŽ (*mrmlja*): Velim ti – lovci, konjanici, ratnici – ja sam to u jednoj knjizi čitao. To smo mi. Srbi mogu uzgajati svinje koliko hoće, nama se to ne sviđa. A Židovi mogu trgovati i muljati. Mi nemamo smisla za trgovinu i zato nemamo para. Mi možemo kopati polje, ali to samo iz dosade. Nama nikad ništa ne rodi; previše smo za to kulturni. (*Dubok uzdah.*) Ja sam probao i muljati – pa vidiš, ne ide.

MLAĆO: I veliš, sinoć, kad smo se razišli?

BLAŽ: Da, došla je.

MLAĆO (*Blažu*): I što ćeš sad kad vas je tvoja ulovila?

BLAŽ: Ne znam. I neka je vrag nosi. Ne želim je više očima vidjeti.

MLAĆO: Možeš biti kod mene, dok se stvar ne sredi.

BLAŽ: Neće se srediti.

MLAĆO: A kako vas je ulovila?

BLAŽ: Vraga me je ulovila. Gdje će ona mene uloviti, pizda blesava. Dođe iz treće, sva napiždena, kao da sam joj ja kriv, pa onda njuška okolo.

MLAĆO: Je li ju zatekla?

BLAŽ: Nije. Našla je dvije čaše što sam ih zaboravio maknuti i onda je sve počelo.

MLAĆO: Što si joj rekao?

BLAŽ: Pio sam prvo iz jedne, pa iz druge, ženo Božja, što je tu čudno. A zašto je onda ruž na jednoj, pita ona. Otkud ja znam, pa ne šminkam se ja, velim joj, možda je tvoj ostao. To se teško pere. Sereš, veli ona, ima deset godina da ruž na usta nisam stavila.

MLAĆO: Bilo bi joj bolje da se tu i tamo i sama našminka. Da se malo uredi. Nego one sve misle, kad se udaju, sad je gotovo, mogu se zapustiti. Onda se čude kad im muževi odu.

BLAŽ (*ne sluša ga*): A onda je podivljala. Sikće ko zmi-ja. Što ti je to na vratu, pita, je l' te to vampir ugrizao ili te je kurva čučala? Zatim vadi stvari i gura mi ih pod nos. Vadi neke naušnice što ih je našla ispod kreveta pa pita odakle su. Pa neku poruku na papiriću, pa onda jedan račun, kad sam neki dar kupovao, sve mi je to iz džepova izvukla. Stalno mi stvari pretresa, ko policajac, skuplja dokaze kao da sam ratni zločin počinio.

MLAČO: Kakav si to dar kupovao?

BLAŽ (*sliježe ramenima, skromno*): Seksi gaćice.

MLAČO: I kako si joj to objasnio?

BLAŽ: Nisam objašnjavao. Piše na račun. A ne bi ni stigao. Uzela ludakinja kuhinjski nož i rekla mi da se gubim iz stana. Onda sam se pokupio. Što ću se s glu- pačom svadit.

BLAŽ: Ostavila me jer sam joj, pretpostavljam, postao dosadan.

Istina, varao sam je, ali me nikad nije ulovila.

Sve je i tako znala.

MLAČO (*hvata se za glavu*): Brate, ostavio ti tragova za sobom, kao onda naši, u Vrbin-selu...

OTAC (*mrzovoljno*): Nije Vrbin-selo, nego Vrbovo Brdo. Pa je l' vi, ljudi, čitate novine?!

BLAŽ: Eee, tu smo ga najebali...

Momci likuju.

SVA TROJICA: He-he!

Bogme smo ih poklali!

Sva trojica piju, zamišljeni i namršteni.

BLAŽ (*zabrinuto*): A što je s tobom danas, Lukša? Sav si nekako potonuo. Je l' zbog onog jutros, kod dućana?

MLAČO (*sablažnjeno*): Da. Nečuveno. Ti garantiraš, da- ješ svoju riječ... Kao da tvoj novac ne vrijedi.

OTAC: Da. Što ćeš... Šuti i trpi. A nekad mi dođe, pogo- tovo otkad više ne idem u lov, da skinem pušku sa zida i napravim jedan lov po cesti, pa sve u pizdu materinu...

BLAŽ: I kako je završio prosvjed?

OTAC: Mirno sam se razišao. Htjeli su zvati policiju, ali je došla susjeda Sirka pa me odgovorila.

MLAČO: Je l' to ona što je muža otrovala?

OTAC: Tako vele.

MLAČO: A kad je to bilo?

OTAC: Ima tome sad više od dvadeset godina. Nikad joj nisu dokazali. Držalo je neko vrijeme u zatvoru, pa pustilo.

MLAČO: Ccc, čovjeka pod zemlju otpravila, a njoj –ni- šta. Pojeo vuk magare.

OTAC: Ostao joj stan, imovina, sve. (*Uzdise.*) Ali briga mene za to. Nego mi je na ženu, u posljednje vrijeme, počela strašno utjecati. Svadi se, stalno mi prigovara, a danas, zamisli ti, ona veli da mi više neće kuhat. Poslijepodne mi je to otvoreno rekla. Kuhaj ti – kad su ti ovo sve splačine. Bojim se da je to sve Sirka okreće protiv mene...

BLAŽ: Pa kuhaj ti. Neka vidi da ne ovisiš o njenim hiro- vima. Ti si ionako profesionalac. Kad smo mogli onoliko vojsku hraniti i nahraniti...

OTAC: I hoću. Baš sam danas...

Ulicom, posrćući pod teretom torbi, pristizhe JELA. Kad je OTAC ugleda, vidno se uznemiri.

OTAC (*više*): Jelo! Jelice!

JELA ugleda OCA. Prilazi.

OTAC (*razdragano*): Jelo moja! Gdje si ti? Sjedi malo.

JELA: Išla sam po stvari... Dobra večer.

OTAC (*ponosno*): Ovo vam je moja Jela, znate je. Moja jedinica, moja ljubimica!

BLAŽ i MLAČO ustaju, srdačno je pozdravljaju, galant- no nude stolicu. JELA malo oklijeva pa ispušta stvari.

MLAČO (*mjerka je od glave do pete*): Kako mi ne bismo znali Jelu... Samo vidi koliko je porasla... Prava žena!

BLAŽ: Promijenila se. Dugo te nisam vidio, znaš. Rijet- ko posjećuješ mamu i tatu. (*Dobrodušno prijekorno.*) No, no, to nije lijepo od tebe.

OTAC (*grli je, euforično*): Ali sad se moja djevojčica vrati- la nazad kući! Opet ćemo biti zajedno!

MLAČO: Jelo, reci što ćeš popit?

MLAČO: Dodaj i sjedi mi u krilo.

BLAŽ: Hajde, popij s nama nešto... Naravno, ako ti tata dopusti...

OTAC: Ma naravno da tata dopušta. Tata sve dopušta. Voli on svoju curicu.

JELA: Ne bih ništa, hvala.

OTAC: Hajde jednu, s tatom. Slobodno popij, odrasla si cura.

Nutkaju je. Traje pijano natezanje. BLAŽ se blentavo smješka, dok je MLAČO naprosto guta očima. JELA ih zgranuto gleda.

JELA: Ne bih, tata, stvarno. Umorna sam. Čitav dan ni- sam ništa jela. (*Oklijeva.*) Jedino, ako bi mi mogao po- moći odnijeti stvari u stan. Ja sam lipsala.

BLAŽ: Naravno da će ti pomoći. Svi ćemo ti pomoći, nemaš brige, samo popij jednu s tatinim prijateljima.

MLAČO: Hajde, nama za ljubav. Nemamo svaki dan priliku biti u društvu ovakve ljepotice.

JELA: Tata, molim te...

OTAC (*grli je*): Hajde, Jelo, jedno piće s tatom i njegovim prijateljima pa idemo kući zajedno. Ja ću ti stvari odnijeti.

JELA (*izdere se*): Tata, neću!

JELA se rasplače. OČEVI prijatelji zašute i zburnjeno je gledaju.

BLAŽ: Dobro, nemoj...

MLAČO: Što ti je, dušo?

OTAC: Ma nije joj ništa. Dečko ju je ostavio pa mi je mala sad sva jedna...

JELA: Tata, prestani!

OTAC (*tješiteljski*): Sve će dobro biti. Ne uzrujavaj se zbog dubreta. On će tebi dati nogom u guzicu... Da ga samo vidim. Imaš ti svog taticu; vidjet ćeš kad ga tvoj tata dohvati i propusti kroz šake...

JELA (*istrgne mu se*): Ostavi me! Svi me ostavite, govna! Pijane svinje!

JELA ustaje sva u suzama, pograbi stvari i postidena bježi. OTAC i prijatelji u šoku gledaju za njom.

BLAŽ: Što joj je?!

MLAČO: Mi s njom sve lijepo, a ona nama tako. Ne znam, stvarno, čime smo to zaslužili.

OTAC se drži za glavu. Prijatelji, sablažnjeni, u nevjerici i tišini ispijaju pića.

MLAČO (*zgranuto*): Stvarno nečuveno... S malom ti, izgleda, nije sve u redu. Govna i svinje! Iz čista mira!

OTAC (*oborene glave, skoro cendrajući*): Sad vidite kako je meni...

BLAŽ: A da ti se možda mala ne drogira? (*Zamišljeno*) Ne znam. Ne želim ti ništa reći. Pametan si čovjek. Ali da sam na tvom mjestu, ja bih dobro pripazio.

Muk.

Gostionicom prođe krokodil repom lomeći stolice, onda stane, naruči lozovaču i počne roniti krokodilske suze.

MLAČO (*uvrijedeno*): Da govna i svinje... (*Gleda ga prije korno.*) E, Lukša, moj Lukša...

BLAŽ: Ma lako za nas, ali tako svome ocu govoriti...

MLAČO: E, stvarno, Lukša, krasnu obitelj imaš...

OTAC (*razočarano i bijesno*): Nemam ja obitelj. Nemam

ja više nikoga. Nemam ja više ni svoj dom, ni svoj posao... Ni sreću, ni jedno jedino zadovoljstvo u životu. I nije me briga. Više me stvarno nije briga.

OTAC sjedi oborene glave, pijano stenje, dahće kao pas. Onda podiže glavu i mračno gleda u svoje kompanjone.

OTAC: A znate što mi jedino nedostaje?!

BLAŽ: Što?

OTAC: Lov. To je jedino što mi nedostaje.

MLAČO: Lov?!

OTAC (*kroza zube*): Da. Lov. (*Bolno uzdiše.*) Meni je lov bio više od hobija. Meni je lov... ja ne znam. Vele, život. I priznajem – ja volim ubit. Da nije ovakva situacija, ja bih i opet išao. (*Naglo prelazi u jadanje.*) Ali kud ću, od vojne penzije. Gadovi jedni, a sve sam im dao. (*Pate tično, histerično.*) Zato što sam volio svoju obitelj, svoje dijete, svoje prijatelje, svoju domovinu, zato sam išao. I nisam se promijenio – ostao sam čovjek kakav sam i bio. Za razliku od nekih. Ali što mogu, takav sam čovjek, ja se ne mijenjam preko noći, ne okrećem kapute. A vidi kako su mi vratili. Svi. Svi! E, pa hvala vam lijepa. Danas, više, ja ne volim nikoga. (*Gnjevno.*) Ni sebe. Ni ljude. Ni Boga. Ni vraga. Volim samo... samo... (*Razmišlja.*) Što volim?! Krokodile volim, jebote, samo krokodile! (*Sanjari.*) Žao mi je samo što sad ne mogu otići u Afriku, u lov. Je, je, u Afriku bih ja najradije otišao, išao bih u Afriku. Samo što dalje odavde, što dalje. Zbog svega ovog jada i poniženja, da to više ne gledam očima svojim. I zbog njih, i zbog sebe, i zbog krokodila, a i da crnca nekog sredim, prije nego što ga je, onakvog jadnog, glad dokurčila.

OTAC rezolutno iskapi piće.

8.

MAJKA, raščupana, sva izbezumljena, sjedi za stolom u šlafroku i zuri pred sebe. Pored nje je SIRKA, vadi iz torbe namirnice koje joj je donijela i reda ih po stolu.

SIRKA (*energično*): Evo, tu imaš krumpira i graha. Ima i nešto piletine. Smrznute. To odmrzni pa batak ispeci, a od ostalog napravi juhu. Donijela sam ti pola kutije jaja i litru ulja. Kažeš da riže i brašna imaš. Dobro. Tu ti je tijesto pa ga napravi s paradajzom. Povrća imaš?

MAJKA (*za sebe*): Porod je bio težak. Ali ovo je još teže. Cijeli život sam mu vjerovala.

SIRKA: Što veliš?!

MAJKA (*mehanički*): Puno ti hvala, Sirka.

SIRKA: Ne zahvaluj. (*Vadi bocu.*) Tu ti je i ovo, kako si tražila. Donijela sam ti, iako ne znam zašto. To ti je rakija, konjaka doma nisam imala. (*Zamišljeno.*) Hm. Nećeš valjda sad i ti početi piti?

MAJKA: Ja neću.

SIRKA: Pa što će ti? Zar toga u ovoj kući dosad nije bilo i previše?

MAJKA: Treba mi.

SIRKA: Za Lukšu?

MAJKA: Za njega.

SIRKA: Ništa mi nije jasno.

MAJKA: Da se, konačno, stvarno opije. Do kraja.

SIRKA: Ako ga kaniš staviti u ludnicu, velim ti, prvo policija. Hitna neće ni guzicom mrdnuti.

MAJKA: Učini mi tu uslugu.

Pomози mi.

Pouči me.

SIRKA: Ja samo mogu pomiješati vodu i brašno pa će na kraju ispasti ljepilo.

MAJKA šuti. SIRKA sjeda do nje i prima je za ruku.

SIRKA: Mala moja, da znaš, bojim se za tebe i tvoju curicu. Ne znam što kaniš. Vidiš što je danas napravio, a ti ga i dalje pojiš.

MAJKA (*tajanstveno, mračno*): Ovu će još popiti.

SIRKA je zbunjeno i zabrinuto gleda, iščekuje, ali MAJKA od sebe ne daje ni glasa.

SIRKA: Što je s tobom, Ljerka? Što se to od jutra dogodilo?

MAJKA: Ništa.

SIRKA: Ne razumijem te.

MAJKA: I ne trebaš me razumjeti. I ne možeš.

SIRKA: Što se zbiva, Ljerka?

MAJKA (*pogleda je u oči*): Bolje ti je da ne znaš ništa.

SIRKA još malo čeka, a onda pušta njezinu ruku i ustaje od stola. MAJČINA ruka obamrlo padne. Tog trenutka s MAJČINOG krila ispadne mala kartonska kutija. Sirka je podiže s poda i protresa je, provjeravajući sadržaj.

SIRKA: Što ti je to?

MAJKA: Neki lijekovi, ništa bitno. Da me malo smiri.

MAJKA: Nemam se kome što ispričavati.

Ovo je ipak moja kuhinja.

Majka joj je brzo uzima iz ruke i sprema u džep.

SIRKA: Lijek?! Ne kaniš to valjda s ovom rakijom?!

MAJKA (*osmjehuje se*): Ne pada mi na pamet.

SIRKA (*strog*): Ljerka, nemoj se sa mnom šaliti. Smiri se. Ako nešto namjeravaš... Vjeruj mi, ja se noćas neću maknuti od tebe, pa makar ovdje noćila.

MAJKA: Ništa od toga, kunem ti se.

SIRKA: Stvarno?

MAJKA: Stvarno.

Dugo se gledaju, pokušavajući jedna drugoj proniknuti u misli, a onda se majka nasmije.

MAJKA (*uzdahne, a onda vrlo pribrano*): Sirka, kad ti velim. (*Vrlo ozbiljno.*) Kunem ti se životom svog djeteta.

Muk u kuhinji. Žene, posve bespomoćne, šute oborenih glava.

SIRKA: Misli na malu.

MAJKA: Mislim.

SIRKA: Dobro. Ja ti vjerujem.

MAJKA: Vjeruj mi.

SIRKA: Ljerka, idem ja. Danas ga više ne želim sresti. Dosta je bilo. Spremi ovo u frižider.

MAJKA (*ne gledajući je, odsutno*): Hvala ti, Sirka, nikad ti ovo neću zaboraviti...

SIRKA: Bok. Lezi i odmori se. Čuvaj živce.

SIRKA izlazi i tiho za sobom zatvara vrata. MAJKA ostaje nepomično sjediti za stolom, a onda polako ustaje. Rastresena i nervoznih kretnji sprema namirnice u frižider, dok bocu zadržava u ruci i značajno je gleda.

MAJKA: Čuvaj živce. Ma nemoj. (*Zadovoljno razgledava bocu.*) Ovo će biti dobro. Neka se dobro napoji, neka se danas dobro provede. Tako. A nama sutra kuham paštu. Nažalost, bit će samo s paradajzom, ali što možemo. Za Jelu i mene biti će dobro, nas dvije nemamo velike prohtjeve, a za njega me više nije briga. (*Histerično.*) Meso! On bi meso! Pa neka mu, neće još dugo ići tako! On je dubre, pijanac, i da nema moje Jele, ne bih ja ovdje više ostala ni pet minuta. (*Podiže bocu s rakijom.*) Loče mu se! (*Viče.*) Loče ti se, je li?! (*Oči joj se kriješe.*) E, pa dobro, još ovu ćeš popiti. Boga mi, hoćeš. Još samo ovu. A onda će dalje biti po mom.

Gleda oko sebe. Osvrće se po kuhinji.

MAJKA: Ovo ćemo poslije spremiti. A sad idemo po-

spremiti sobu mojoj djevojčici. Mojoj jednoj curici. Brzo ćemo mi to. Tvoja stara sobica opet će biti čista. U njoj si odrasla. Moći ćeš se vratiti u nju, djevojčice moja... Jelo moja dobra... Jelice moja mala... Sve će opet biti dobro, mama ti tvoja to obećava. Riješit ćemo se mi i ove muke, dijete moje jedno... A sad idemo sve dobro očistiti, jednom zauvijek.

Djeluje poremećeno. Uzima bocu rakije i sprema je u džep šlafroka, a onda, lica iskrivljena od boli ili cereka, izlazi brzo iz kuhinje.

9.

Ulica. JELA sjedi na rubu pločnika. Stvari su pored nje, oznojena je i blijeda. Hvata dah.

JELA: Još malo. Još malo pa ću doći kući i zaspati. Dobro je. Sve je prošlo. Sve se sretno završilo. Konačno. (*Blaženo se smiješi. Briše znoj s čela.*) Zaboravit ću. Već sutra će sve biti zaboravljeno. Što će mi srce? Bolje je ovako. Sad kad imam rupu u grudima, više me nitko ne može raniti ni pozlijediti. Više mi nitko ne može ništa.

JELA gleda lijevo-desno niz praznu ulicu i polako se pribire. Osluškuje. Potpuna tišina.

JELA (*duboko udahne*): Kako je lijepo biti sama. Treba sve zaboraviti i početi ispočetka. Ova izmoždenost – to pomaže. Treba zaboraviti ono proljeće, i ono sunce kako je sijalo, i onu kišu po kojoj smo poslije trčali. Treba zaboraviti i onu radost i onaj smijeh, jer je sve to bilo lažno. Tada mi je bilo podvaljeno, ali to se više ne može ponoviti. (*Bodri se.*) Ustani, Jelo, još samo malo ima do kuće. Ubrzo ćeš na počinak. (*Polako ustaje.*) Tako. Sad stvari. (*Uzima prvu torbu i stavlja je preko ramena.*) Sutra se više ničeg nećeš sjećati. Zaboravit ćeš ono tek procvalo grmlje na Jarunu... u koje te namamio lijepim riječima... gdje te je prvi put onako nježno uzeo... na mirisnoj travi, u cvijeću, uz cvrkut ptica i limenu glazbu vojnog mimohoda. To ipak nikad nije bilo pravo mjesto za uspomene. (*Podiže drugu torbu. Stenje od napora.*) Izdrži. Zaboravit ćeš uspomene... Zaboravit ćeš ljubav... Svu tu prijavštinu i obmanu... Na kraju, zaboravit ćeš i... njega...

Bori se s kutijom. Nekako je uspije podići u naručje, ali je torbe zanesu unazad i ona padne na leđa. Ulicom nailazi PROLAZNIK. To je već postariji gospodin u odijelu, uredan, dobrodušne i otmjene vanjštine. Dolazi do JELE, zastaje i sa zanimanjem je gleda.

PROLAZNIK: Nešto se dogodilo, gospodice?

JELA: Nije ništa.

PROLAZNIK: Posve ste blijedi. Da vam nije možda slabo?

JELA: Nije.

PROLAZNIK (*zabrinuto*): Ne izgledate tako.

Pokušava joj rukom opipati čelo, ali JELA kratko kriknje, povlačeći se stražnjicom unazad.

JELA (*prestravljeno*): Ne dirajte me!

PROLAZNIK (*ustukne*): Polako, mlada damo! Samo polako! Neću vam ništa. Htio sam vam samo dodirnuti čelo, jer izgledate kao da ste u groznici.

JELA: Nisam!

PROLAZNIK (*blago*): Za Boga miloga, gospodice. Pa ja imam unuku vaše dobi, što vi mislite.

JELA (*smiruje se i ustaje*): Oprostite. Jako sam se uplašila.

PROLAZNIK: Vidio sam vas kako ste pali. Samo sam vam htio pomoći. Jeste li se udarili?

JELA (*briše i poravnava odjeću*): Nisam. Samo su mi ove stvari teške. Nosim ih duže od sata.

PROLAZNIK vadi iz džepa čistu bijelu maramicu i pruža ju Jeli. JELA gleda njegovo bezazleno lice i polako se opušta.

PROLAZNIK: Izvolite.

JELA: Hvala vam. (*Uzima maramicu i briše ruke.*) Nisam bolesna. Imala sam vrlo naporan dan. A sad, moram još odnijeti svoje stvari kući.

PROLAZNIK: Bit će da su vam zaista teške.

JELA: Nakon čitavog dana, već i preteške. Oprostite.

PROLAZNIK: Mene se zbilja ne morate bojati.

JELA (*kroz smijeh*): A ja sam vas se prestrašila kao da ste vi neki... Oprostite, molim vas.

PROLAZNIK (*isto*): Nema problema, gospodice... Stvarno... (*Ozbiljno.*) Pa naravno da morate biti oprezni. U ovaj sat svega ima na ulici. Ovdje stanujete?

JELA: Da. Tu. Niti sto metara, ali me je izdala snaga. Ne znam ni kako sam do ovdje dogurala.

PROLAZNIK: Doselili ste?

JELA: Ne. Vratila sam se nakon nekog vremena. Nije me bilo ovdje, izbivala sam... Tu mi stanuju roditelji. (*Osmjehne se, blago.*) I moj zec. Moj dragi Zeko.

PROLAZNIK (*također blago*): Imate zeca kućnog ljubimca? To je lijepo. I ja volim životinje.

JELA: Imate li i vi ljubimca?

PROLAZNIK: Imao sam. (*Snuždi se.*) Ali ih više nikad neću imati. Nikad.

JELA: Zašto?

PROLAZNIK: Eh, draga gospođice... Od prije pet godina sam udovac. Bio sam strašno usamljen – moja djeca, znate, ona su davno odselila. Nabavio sam kanarinca i mačku. Oni su mi bili jedino društvo. Tako sam ih volio. Danju, kanarinac je čitavo vrijeme lijepo pjevao i ja sam u tome uživao. Uvečer, kad bih sjeo u fotelju i nešto čitao, mačka bi mi skočila u krilo i prela. Imala je oči kao dva jantara. (*Uzdahne.*) Onda su jednog dana vratašca krljetke ostala otvorena i mačka je pojela kanarinca. Nisam je više mogao voljeti, ali je nisam mogao ni odbaciti. (*Ogorčeno, žustro.*) Nisam više mogao gledati te blistave lopovske oči, te varave, zavodljive, jantarne oči. (*Opet blago.*) A onda je jednog dana prozor ostao otvoren i mačka je odlutala. Nikad mi se više nije vratila.

JELA: To je tako žalosno.

PROLAZNIK: I jest, da znate.

PROLAZNIK: Tek ćeš ti vidjeti što je žalosno.

PROLAZNIK: Jest, mlada gospođice, sudbina svega na ovom svijetu je da nestaje. Ali nemojmo o tome. (*Vedrije.*) Hoćete li da vam pomognem odnijeti torbu do vrata? Idem u vašem smjeru.

JELA: Puno biste mi time pomogli, gospodine.

PROLAZNIK: Bit će mi zadovoljstvo.

Dok JELA podiže jednu torbu i uzima kutiju, prolaznik uzima drugu i brzim, oštrim korakom udaljava se u suprotnom smjeru. Nestaje u mraku.

JELA (zaprepašteno): Gospodine! Gospodine! Pa što je to?! Bože mili!

Pokušava potrčati za njim, ali ne može sa stvarima. Ostavlja ih, ponovno potrči u smjeru u kojem je otišao, ali njega više nema. Odustaje.

JELA (sliježe ramenima): Sudbina svega na ovom svijetu je da nestaje. (*Smireno.*) Te blistave lopovske oči, te varave, zavodljive, jantarne oči.

JELA pokupi ostatak stvari i krene polako prema kući.

10.

JELA, pretrpana stvarima, ulazi u kuhinju. Smjesta ih odlaže na pod i hvata zrak. Sva je preznojena. MAJKA sjedi za stolom u polumraku i pravi se da rješava križaljku. Nečujno plače.

JELA: Pune su mi ruke. Zašto ne otvaraš?

MAJKA šuti.

MAJKA: Neki je učenjak savjetovao da se djetetovo tijelo zamota u plahtu pomoćenu u katran i loj. Dijete je bilo bolesno, pa su ga tako htjeli izliječiti.

JELA: Bila sam kod Jurice. Donijela sam svoje stvari. Konačno da sam ih ispustila iz ruku. Mislila sam da će mi otpasti. (*Iščekuje odgovor.*) Jurica i ja smo sve riješili.

MAJKA: To je dobro.

JELA: Srela sam tatu. Zatekla sam ga kako sjedi u Dugoj devetki. Pijan je.

MAJKA (mračno): Neka je.

JELA: Evo me. Kakav dan. Dobro sam se ispuhala hodajući. Sada mi je lakše. Valjda. (*Iščekuje.*) Nažalost, nisam donijela sve stvari.

Pokazuje na torbu i kutiju. MAJKA ne gleda, nego krišom obriše suze. JELA malo zagleda MAJKU, ali ova skriva lice.

JELA: Što ti je?

MAJKA: Drugi je učenjak rekao da to dijete neće izdržati, jer će ga ubiti bol.

MAJKA: Ništa. Vidiš da rješavam križaljku.

JELA (oklijeva): Kažem, nisam donijela sve stvari. Neki prolaznik, koji mi je ponudio pomoć, pobjegao je s jednom torbom. Onom crvenom. Donijela sam samo plavu.

MAJKA: Ljudi krađu.

JELA: A izgledao je pristojan. Fin čovjek. (*Malo uplašeno.*) Ne ljutiš se?

MAJKA: Nema veze.

JELA: Kako nema?

JELA sjeda do majke. MAJKA se ispravlja, glumi pri-sebnost, ali joj to baš ne uspijeva.

JELA (uzbuđeno): Mama? (*Prstima joj dodiruje lice.*) Ti plačeš.

MAJKA (izmiče se): Svjetlo je slabo. (*Usiljeno.*) I, kako je sve prošlo kod Jurice?

JELA: U redu. Ništa bitno. Ali poslije, to sa stvarima... (*Malo uplašeno.*) Ne ljuti se. Stvarno nisam mogla. Hodam četrdeset pet minuta i svako malo stajem da se odmorim. Krenem dalje, pa opet stanem. Jurica me nije povezao. Onda stanem, sasvim slučajno, kraj nekog kontejnera. I u tom trenutku se predomislim i bacim onu torbu u kontejner za smeće. Onu, koju mi je gad poslije ukrao. Poslije malo mislim, pa se vratim nazad,

izvadim odjeću i bacim kutiju s knjigama. Onda mi za minutu bude žao, vratim se i izvadim knjige. Možda bi bilo bolje da sam ostavila kutiju i ponijela stvari. Unutra su mi bile haljine.

MAJKA (*ne podižući glavu*): Šteta, Jelo draga, tako bismo mi sve žene odlučile.

JELA: Zašto to kažeš?

MAJKA: Kad bi mogle. Baciš korisno, ostaviš beskorisno.

JELA: Znači, ne ljutiš se?

MAJKA: Ne.

MAJKA: Treći je rekao neka mališan samo spava. To će ga ozdraviti.

Šute.

JELA: Ali ja sam ljuta. Tata mi nije htio pomoći, i još me je ponizio pred prijateljima. Trebat će se potruditi, bogme, da prijedem preko ovog i oprostim mu.

MAJKA: To više nije važno.

JELA (*ustraseno*): Što to govoriš, mama?!

MAJKA: Ništa.

JELA: Je li ti nešto napravio?

MAJKA (*hladno*): Nije.

MAJKA: A četvrti se pobojao za njegovo srce.

JELA čeka, pokušava iz MAJKE izvući još koju riječ, ali MAJKA ni da pisne. JELA sliježe ramenima.

JELA: Zeko spava? Je li pojeo nešto?

MAJKA: Nije.

JELA: Dobro, sad ću ga ja nahraniti. (*Ustaje od stola.*) Samo da ove stvari odnesem u sobu.

MAJKA: Oduzi.

JELA (*zastaje na vratima*): I ja sam gladna. Ima li štogod za pojesti?

MAJKA: Potraži nešto.

JELA: Što je, mama?! Što se dogodilo? Hoćeš li konačno progovoriti? Nešto se sigurno dogodilo.

MAJKA: Jedi, kćeri.

JELA neodlučno kreće prema frižideru, ali se okreće, pogledava u MAJKU koja sjedi u stuporu.

JELA (*uznemireno*): Što se dogodilo kad sam otišla? Ti meni tajiš. Cijelo vrijeme se nešto događa, a ti meni tajiš. Je li tako? Što se to ovdje zbivalo dok me nije bilo?

MAJKA: Ništa. Pun mi ga je kurac.

JELA: Gdje skiće?

MAJKA: Nigdje. Tko zna. Kad ne obilazi kancelarije i šaltere, najčešće sjedi u Dugoj devetki.

JELA: Je li te ikad udario?

MAJKA: Ruku na srce – nije.

JELA: Onda dobro. (*Umorno.*) Mislim da ću sad ipak nešto pojesti. Ima kruha i margarina?

MAJKA: Možda ima.

MAJKA: Peti je pomiješao sve sastojke prve četvorice, pokušavajući tako napraviti kompromis između učenja, a opet, pomoći i djetetu.

JELA bi se pokrenula, ali je MAJČINO ponašanje zbunjuje.

JELA: No? Reci mi. Što se dogodilo?

Tog trena začuje se buka na vratima. JELA brzo ustaje, uzima svoje stvari.

OČEV GLAS: Ljerkaaa!

JELA: Idem se rasprijeti. Večeras ga ne želim sresti.

JELA brzo izlazi. Čim je ona prešla preko vrata, MAJKA se zlokobno naceri, ustane, izvadi čašu i bocu rakije iz kredenca i stavi ih na stol. Sjeda. OTAC ulazi u kuhinju, ljuljajući se od zida do zida, premjerava prostor.

OTAC (*škruguće*): Gdje je mala kuja?!

MAJKA (*blago*): Nemoj tako, dušo. Vidiš da je djetetu teško.

OTAC: Nemoj ti sa mnom tako razgovarati!

MAJKA: Smiri se, molim te. Sad nam je teško, ali to će se promijeniti. (*Grabi ga. Očajnički.*) Je l' me razumiješ?! Želim da živimo kako smo nekad živjeli...

OTAC je grubo odgurne. Prijeteći zvjera oko sebe.

MAJKA: Molim te!

OTAC: Sad se vratila kući, potrošena roba. (*Zaurla.*) Jelo! Jelo! (*Majci.*) Gdje je kurva?! Gdje je?!

MAJKA: Zašto?

OTAC: Zato što je kurvetina. Nemamo što skrivati. To već cijeli svijet zna.

MAJKA (*stenje*): Pusti je... Molim te... Zašto tako govoriš?

OTAC: Zašto?! Neki starac joj je nosio torbu. Ljudi su ga vidjeli pa je pobjegao. Sad ga cijela Devetka goni, gaćice joj po ulici skupljaju. Ja ću u zemlju propasti.

MAJKA: Ostavi je... Da je nisi ni taknuo.

OTAC (*grubo*): Šuti. Dosta sam vam popuštao. Ali sad je došlo vrijeme da se ovdje zavede red.

Grabi ga, ali je on ponovno grubo gura. MAJKA padne i ostane sjediti na podu.

OTAC (s prezirom): Daj šuti, ženo, idi tamo i piši dnevnik. Samo mi se skloni s očiju... Ona će mene onako pred ljudima ponizit... Da znaš što su mi samo rekli?! A u pravu su. Morao sam šutjeti i biti manji od makova zrna. (Pljune na pod.) To je tvoja drolja. Drolja.

Dok OTAC baulja, MAJKA ustaje s poda. Blijeda je u licu i djeluje potpuno smireno. Natače rakiju u čašu.

MAJKA: Molim te, smiri se. Sve smo se dogovorili, od sutra će sve biti drugačije. Evo, molim te, popij. Nazdravimo. Od sutra će sve biti drugačije.

OTAC (zbunjeno): Što si rekla?

MAJKA: Ništa. Uzmi, molim te. Daj da se ti i ja jednom konačno počastimo.

MAJKA mu pruža čašu. OTAC zastane u svom bijesu i gleda je, ništa ne shvaćajući. Zbunjen, želi prihvatiti čašu, kad u tom trenu JELA naglo ulazi u kuhinju. Nosi u rukama zečju kutiju. Sva drhti. Baca kutiju iz ruke.

JELA: Mama, a gdje je Zeko?!

OTAC se u trenu smiri, pogleda u ženu i obori pogled. MAJKA odlaze čašu na stol.

JELA (tiho): Pitam, gdje je Zeko?

MAJKA šuti.

JELA (panično): Što se dogodilo?! Što?!

OTAC: Hej-hej, čekaj malo, curo...

MAJKA (očiju punih suza): Ma ništa, ne ljuti se.

JELA počinje tražiti zeca. Divlje baca stvari po kuhinji. Otvara ormare i pretince.

JELA: Što je bilo?!

MAJKA: Jelice...

JELA: Gdje je...

MAJKA: Tata je...

JELA: Što je – tata?

OTAC (skromno): Tata je tata.

MAJKA: I na samom kraju pojavio se Bog i sve to skupa spakirao u jad i bol, da dijete na svojoj koži osjeti ono što mora osjetiti. Tek se onda smilovao i izliječio ga molitvama i lijepim riječima.

Muk. JELA podiže praznu kutiju i ide s njom prema MAJCI.

JELA: Gdje je Zeko?

MAJKA: Tata... (Grca.) Tata je... dobar.

JELA: Ponavljam: gdje je Zeko?!

MAJKA: Zeko je...

JELA: Gdje je?!

MAJKA: Zeko je... Zeko je... U pacu.

JELA: Što si rekla?

Dug i potpuno beznadan muk. Kći gleda u OCA i brizne u plač. MAJKA skoči na noge i poleti JELI u zagrljaj. Čvrsto je stisne, ali je JELA gurne od sebe.

JELA (tiho): Poštedi me...

OTAC (skromno i pokorno, oborena pogleda): Vidiš, srce, ne ljuti se. Nema smisla. Zecu je bio zadnji čas, a mi ćemo sutra konačno pošteno ručati.

JELA, kao metkom pokošena, sruši se na pod. MAJKA vrisne, a OTAC, naglo otrežnjen, trčkara i treperi oko svoje jedinice.

OTAC (više): Jelo! Jelice!

MAJKA: Onesvijestila se.

OTAC: Učini nešto!

MAJKA: Srećo, tata ga je... Tata ga je...

OTAC (skrupulozno): Ne, ne... Ne, Ljerka, molim te. Nećemo tako razgovarati...

MAJKA: Jelice moja, ja te toliko volim!

OTAC: Idi, brzo. Donesi nešto.

MAJKA (ne zna kud bi sa sobom): Idem po mokr ručnik.

OTAC: Trči.

MAJKA istrči iz kuhinje. OTAC se vrpolji, okreće oko svoje osi, ne zna što bi sa sobom. Gleda uokolo, a onda ugleda čašu rakije na stolu. Brzo je grabi i prinosi JELINIM ustima.

OTAC (držeći joj glavu u naručju): Popij ovo pa će ti biti bolje. Hajde. Pij, pij, pij... Bit će ti dobro. (Natače joj rakiju u usta. Drmusa je.) Oporavi se. Hajde, pij! Ovo će te okrijepiti.

JELA se zakašlje dok je OTAC natače rakijom. MAJKA ulazi s mokrim ručnikom. Ukopa se u mjestu. Gleda čitav prizor u šoku. JELA se komeša, ispije čitavu čašu, a onda se naglo trzne, probudi i zakašlje. Ispljune mlaz rakije ravno OCU u lice i zakašlje se.

OTAC (Majci, lakonski): Eto je! Vidiš. Jelica je samo malo malaksala. Daj ovamo taj ručnik.

MAJKA: Ne, ne...

JELA počinje kašljati i pljuvati. Davi se.

OTAC: Što joj je?

MAJKA: Ubio si je.

OTAC (zbuñjeno): Ja... Kako...

MAJKA: Klorfaciron. Ili tako nešto. Tebi sam to namijenila.

OTAC: Što?

MAJKA: Otrov. Tebe sam htjela otrovati.

OTAC (kao da dobro ne čuje): Što?!... Je li to možda Sirka...

MAJKA (prekida ga, mirno): Ne, budalo. To je mišomor.

JELA se batrga, propinje, sve dok se malko ne uspravi u OČEVOM krilu.

MAJKA (krikne): Jelooo!...

JELA (jedva čujno): Tata... Tata...

OTAC: Što si rekla?!

MAJKA: Ako je vjerovati priči, dijete je usprkos svemu tome ipak ozdravilo.

JELA klone u OČEVU naručju.

11.

JELA umire. Pusto, vjetrovito mjesto na rubu bespre-gledne šume. Noć. Posve sama, u tamnom prostoru, stoji JELA i drhti od hladnoće. Uplašeno se okreće na sve strane.

JELA: Zašto? (Osvrće se.) Gdje sam ja to? Što se dogodilo? Ne, ne želim ovdje biti sama. Želim se vratiti. Nazad. (Plaćljivo.) Vratite me nazad, u svijet. Molim vas. Neka netko dođe, ponese moje stvari i odvede me kući.

Potpuna tišina.

JELA: Želim kući. Samo to. Ništa mi drugo ne treba. (Očajnički.) Molim vas, oprostite mi! Mama, mama!

Iz mraka izranja MAJKA. JELA se ozari i ohrabrena, po-leti joj u zagrljaj.

MAJKA: Vidiš, kad god ti zoveš, tvoja mama dođe. (Grlje.) Volim te. Idemo, dušo. Poći ću dio puta s tobom, a dalje ćeš morati sama.

JELA: Hvala ti, mama.

MAJKA: Ne zahvaljuj, dijete. Ti znaš da sam ja spremna sve za tebe učiniti.

JELA: Molim te, pomoz. Ne mogu sama.

Idu nekoliko koraka, a onda JELA naglo zastaje.

JELA (panično): Gdje su moje stvari?! Gdje su?! Dobro znam, imala sam dvije torbe, crvenu i plavu, i još jednu kutiju, s knjigama. (Traži.) Sjećam je se. Bila mi je tako teška.

MAJKA: Ostala si bez svog tereta? To nije dobro. Ne možeš nikud bez svoje teške torbe, bez svoje vreće s kamenjem. Ne možeš dalje bez svog tereta. Sve dok ga nosiš, živjet ćeš, kad ga ispustiš, tvoj život će završiti.

JELA (očajnički): Mama!

MAJKA: To je oduvijek tako i tako mora biti.

JELA se panično osvrće oko sebe. Traži. MAJKA nestaje u mraku, a prilazi joj OTAC, u zelenom lovačkom odijelu i s puškom preko ramena. Prima je pod ruku.

OTAC: Ostavi sve to, okani se te muke. Ne treba ti. Idemo dalje. Ja te preuzimam, ja ću te voditi. Ja ću te odgojiti. Ja ću te razmaziti. Ti si moja jedinica.

JELA: Tata...

OTAC: Sjećaš li se kad smo učili pisati prva slova?

JELA: Ne sjećam se.

OTAC: Bila si tako mala, pa si mi morala sjediti u krilu da bi mogla pisati na stolu. Držala si olovku u svojoj ma-loj ručici, a moja je ruka držala tvoju i vodila je.

JELA (uzmiče): Bojim te se.

OTAC: Mene se bojiš?! Svoga oca? Tko te na svijetu više voli od mene? Reci.

JELA (otima mu se): Pusti me!

OTAC: Jelo!

JELA: Ne približavaj mi se.

OTAC (snuždeno): Ništa ne razumijem. Pa ja sam dobar roditelj... Recimo, Grizli. On tuče svoga sina – mali ima devet godina i malo je zaostao – zatvorenom šakom. Ne dlanom, ne pljuske – nego šakom. Pesnicom, kao boksač. E pa ti vidi. Zato ga i slušaju. A pogledaj mene... Ja jednostavno nisam takav. (Nježno, sa suzom u oku.) Kad sam ja tebe, dušo, udario?!

JELA: Tata, pusti me!

JELA mu pokušava pobjeći. Izmakne nekoliko koraka i gleda ga u strahu.

OTAC (nježno tepajući): Dođi, molim te. Igrat ćemo se, kao kad si bila mala. Sjećaš li se kako smo se zajedno igrali? Imam bijele miševe, puna ih je soba. Dođi k meni, igrat ćemo se s njima, oni su divni za igru. To će ti dušu smiriti. (Viče za njom.) Jelooo! Dođi da zajedno gledamo bijele miševe!

JELA mu se nipošto ne želi približiti, pa OTAC, sleg-nuvsši ramenima, odlazi u tamu šume, veselo fučkajući lovačku pjesmu.

JELA: I bolje da je otišao.

S leđa joj podmuklo prilazi PROFESOR. Zagrlj je, zavlaučeći joj ruku pod majicu. Miluje je po grudima.

PROFESOR (cerekajući se): Bojiš se tatice? Bojiš se njegove puške? Pametno, imaš bogme i razloga. Bolje podi sa mnom. Uz mene ćeš biti sigurna. Ja ću te provesti kroz ovu šumu. Osjetit ćeš strah, užas i bol, ali ćeš izdržati. Ti si još mala i zato samo slijedi mene, ja ću te voditi kroz život. Ti ćeš izdržati. Ti ćeš uspjeti. (Strasno.) Boljet će te, jako, ali će ti se bol na kraju svidjeti.

JELA želi proći pored njega, ali on je uhvati, privuče k sebi i divlje je ljubi. Ona mu se opire.

JELA: Ostavite me! Upomoć!

PROFESOR (odustaje): Nikad od tebe ništa. Ja znam, trudio sam se, ali moj trud se, očit, nije isplatio. Žao mi je. Više od toga ti ne mogu pružiti.

PROFESOR odlazi sam, prezirvo odmahujući rukom.

JELA: Ne mogu se pomaknuti. Ne mogu pobjeći. Izgleda da nemam kud. Sama sam kriva. To je zato što nemam osjećaja. Ispražnjenih osjećaja krećem se poput marionete. Ako netko nešto zatraži od mene, ja to učinim, ako i ne zatraži, ja opet samo stojim i čekam da mi se naredi. Kao da mi nešto diktira i ja to onda moram poslušati.

Prilazi joj teta SIRKA, blago i dobroćudno se smješkajući.

SIRKA: Ti ništa ne moraš učiniti. To je besmisleno, to je samo tvoja unutarnja prisila. Slobodna si. Ono što ti govore, zaboravi. Krivo ti govore. Lažu ti u lice, djevojko. A govore ti krivo jer ti ne žele dobro.

JELA: Što je dobro?

SIRKA: Za tebe? To sama moraš otkriti. Idi i gledaj. Odaberi i odluči se. I to što odabereš, bit će istina. Sto sedamdeset dva dana provela sam u istražnom zatvoru i opet mi ništa nisu dokazali. To je moja istina.

JELA: Što da radim?

SIRKA: Idi. Sama zađi u šumu.

JELA: Sama?

SIRKA: Sasvim sama. I ja sam jednom to učinila.

JELA se izgubljeno vrti, boji se. Prilazi joj JURICA i nježno je uzima za ruku. JELA se ozari. Odahne. Gleda ga zaljubljen, osjeća sigurnost.

JURICA: Dodi, mala. Ja ću te povesti.

JELA: Još uvijek me voliš?

JURICA (nježno je poljubi): Naravno da te volim. Idemo.

Ne boj se šume. Nije to nikakva šuma. To je samo običan gustiš. Idemo u grmlje. Odande ćemo gledati kako vojnici marširaju. Dodi, tamo ću ti sve pokazati.

JELA: Hoćeš li me čuvati?

JURICA: Ne brini, mala moja. Ti znaš da uz mene možeš biti sigurna. Idemo.

On je vodi za ruku. JELA poslušno ide za njim.

JELA: A ona druga?

JURICA: Kakva druga. Nijednom nije bilo druge, ni prije, ni poslije.

JELA: Kuda me vodiš?

JURICA: Vidjet ćeš. Tamo gdje moraš stići, a gdje ne bi nikad mogla sama.

Pred njima se nazire prizor JELINA doma, ali ga ona uopće ne primjećuje, jer zaneseno gleda u JURICU.

JURICA: Evo nas.

JELA: Gdje sam?

JURICA: Eto.

JELA (zbunjeno trepće): Jurice, jesi li baš siguran?

JURICA: Jesam. Ja sam uvijek siguran, i ti znaš, ljubavi, da se u mene možeš pouzdati.

JELA: Gdje si me to doveo?

JURICA: Nazad. Na početak. Stigla si.

JELA: Hvala ti.

JELA ga pokušava poljubiti, ali on okreće glavu pa ona cmokne u prazno. JURICA nestaje, a ona je opet pored prijavog kuhinjskog stola u svom domu. MAJKA guli krum-pire, dok OTAC fučka i čisti pušku. JELA je potpuno slomljena i bezvoljna. Na stolu stoji jedna jabuka. JELA im se pridružuje, umorno sjeda za stol, dok na nju nitko ne obraća pažnju.

MAJKA (za sebe): Ja neću jesti njenog zeca, makar da je to zadnje na svijetu. Toliko ga je obožavala. Inače, ja volim zečevinu, ne velim. Ova stoka, ova pijana životinja, što je – je, stvarno to zna napraviti...

JELA uzima jabuku sa stola. Želi je zagristi, ali se pre-domisli i stavlja je na glavu.

OTAC (pjevuši): "O, Jelice, Jelena..."

JELA stoji ispred OCA s jabukom na glavi. Onda se iznenada kao pokošena sruši.

OTAC (nastavlja s pjesmom, ne obraćajući pažnju):

"O Jelice, Jelena, zaspala kraj jelena,

Ja iz puške opalio, sreću svoju pogodio..."

KRAJ